

Nr. 2

Naiste Hääl

Eesti Naisliidu Häälekandja

Tänapäeva naise
Professor Dr. Rhoda Erdmann

SISUKORD: 1. Uus majanduslik leiutis — tööpuuduse vähendamine naiste arvel. 2. Noorema ja vanema põlve vahekord. 3. Kirjanduslik veste. 4. Üks igapäevane lugu. 5. Naine kutsetöös. 6. Rahvusvahelise Naisliidu juhataja uue-aasta tervitus. 7. Tänapäeva naise. 8. Inglise üliõpilaselust. 9. IV Rahvusvaheline kodukasvatuse kongress. 10. Kroonika.

Veebruar 1931

TALLINN

Hind 20 senti

„Naiste Hääl“

Eesti Naisliidu häälekandja. Ilmub 1 kord kuus.

Toimetaja: MARIE REISIK   Väljaandja: EESTI NAISLIIT
Toimetaja kodune aadress: Roosikrantsi 4—1. Tel. 13-91.
Toimetus ja talitus asub: TALLINN, RATASKAEVU T. 22. TELEF. 433-26.
Avatud kella 12—2.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja teised lehetellimiste vastuvõtjad.

TELLIMISE HIND

1 aasta peale . . . Kr. 2.—
 $\frac{1}{2}$ aasta peale . . . „ 1.20
Väljamaa tellimine . . . 3.—

KUULUTUSE HIND:

1 lehekülge . . . Kr. 30.—
 $\frac{1}{2}$ lehekülge . . . „ 20.—
 $\frac{1}{4}$ lehekülge . . . „ 10.—

Tellimise hind koos „Eesti Naisega“ — aastas Kr. 5.—, $\frac{1}{2}$ aastas Kr. 2.75.

Üksiknumbri hind 20 senti.

Naiste Hääl

Eesti Naisliidu
Häälekandja

Ilmub
üks kord kuus

TELLIMISE HIND:

1 aasta peale . . . Kr. 2.—
1/2 aasta peale . . . „ 1.20
Väljamaa tellimine „ 3.—

Toimetus ja talitus asub:

TALLINN, RATASKAEVU TÄN. 22
Avatud kella 12—2   Telefon 433-26

Üksiknumbri hind 20 senti

KUULUTUSTE HIND:

1 lehekülj . . . Kr. 30.—
1/2 lehekülje . . . „ 20.—
1/4 lehekülje . . . „ 10.—

Tellimise hind koos „Eesti Naisega“ — aastas Kr. 5.—, 1/2 aastas Kr. 2.75

Veebruar 1931

Nr. 2

V aastakäik

Uus majanduslik leiutus — tööpuuduse vähendamine naiste arvel.

Abielunaiste vallandamine kohtadelt on osalt käigus, osalt veel kavatsusel. Et see vallandamine sugugi ei piirdu ainult üksikute juhtudega, vaid töötab võtta laiema ulatuse, näitab riigi- ja omavalitsusteasutustes parajasti toimetatav ankeet, mis nõuab teateid kõigi ametisolevate abielunaiste meeste teenistuse, palga ja perekonna suuruse kohta. Ankeet pole välja läinud ei kelleltki muult, kui härralt riigivanemalt endalt.

Ankeedi kui niisuguse kohta poleks sisuliselt midagi ütelda. Meie perekondade majandusliku seisundi tundmaõppimine on isegi asi, mis väga tarviline ja oleks pidanud ettevõetud saama hoopis laiemas ulatuses. Et ankeet aga toimub tagamõttega, abielus olevaid naisi kohtadelt tagandada, peaks ta huvitama eranditult kõiki naisi ja neid sundima suurimale erksusele oma huvide eest valvelolekul.

Näiliselt sünnib abieluliste vallandamine iseeneest õiglase hüüdsõna all. See on tööpuuduse vastu võitlemine ja koha andmine neile, kel ei ole mingit sissetulekut. Pealtnäha õiglase hüüdsõna muutub aga vääriks ja otse demagoogiliseks, kui asume ta sisulisele vaatlusele. „Sõjakäiguks direktoriprouade vastu“ on seda aktsiooni nimetatud ja kui ta jääks selleks, ei tarvitseks pikemalt sõnu kulutada. Nõndanimetatud „direktoriprouad“ aga, kelle all tuleks mõista naisi, kel mitte ainult teenida ei tarvitse, vaid kes peaaegu alati võimiste poolest kohtadele ei vasta, vaid seal püsivad ainult sidemete tõttu, võib sõrmedel üles lugeda. Tekib aga kogemustest küllalt põhjendatud kartus, et nimelt need naised, hoolimata kõigest ka edaspidi kohti saavad, kuna kannatajad on naiste hulgas, kes meeleheitlikult on püüdnud haridust ja oskusi omandada ja sama meeleheitlikult vaeva näevad perekonna toetamisel ja selle eest hoolitsemisel.

Nii lihtne, et abielunaiste lahkumisega kohtadelt ja aset andmine vallalistele ühel hoobil lahendab tööpuuduse, ei ole seisukord kaugeltki mitte. Isegi kogu oma majanduslikule mõtlemisele omase lapidaarsuse ja pealiskaudsuse peale vaatamata peame endile ütleva, et meil mitte vähematki, aga ka tõesti mitte kõigevähematki pole sündinud tööolude uurimiseks ja selgitamiseks. Meie ei tea midagi, missugused tööstusharud meil missuguseid tööjõudusid vajavad, kas mitte mõnelgi alal pole otse töötajate puudust, mida me saaksime aidata noorte inimeste kutsehariduse plaanikindlana juhtimisega. Ka kutsehariduse andmisel elame me plaanitult päevast päeva, nagu igal muul alal, olgu muuseas öeldud.

Kust võetakse see julge väide, et abielunaiste vallandamine vähendab tööpuudust? Peaaegu iga naise teenistusest lahkumisega kaotab teenistuse omakord üks abijõud majapidamises, muutub üleliigseks vanem sugulane, kes perekonnas oma jõudu veel kasulikult sai rakendada. Kuna perekond aineliselt satub hulga viletsamale järjele, langeb niisugune vananimene paratamatult avaliku hoolekande koormaks. Ja mis oleks siis võidetud? Ainult et inimese tööjõud ebaratsionaalsemalt oleks kasutatud. Kas on siis see majanduslik võit?

Kümme aastat riigi- ja omavalitsusetöös kasvanud naiste hulgas on kahtlemata suur protsent kvalifitseeritud tööjõudusid. Kui need turule paisatakse, kas jätab see mõju avaldamata nende naiste kui ka meeste töötasule, kes teenivad eraettevõtetes? Kindlasti avaldab see mõju, ja tagajärjeks on mitte ainult naiste, vaid ka meeste palgade veel suurem allasurumine, veel suuremaks muutub eriti naiste tööjõu ekspuuteerimine. On ju avalik saladus, et praegu eraettevõtetes, kahjuks ka riiklikkudes,

eriti naisametnikkude tööjõudu vägagi kurjasti tarvitatakse. Kokkuhoiu tähe all on nad sunnitud töötama kaugelt üle seadusliku tööaja, 10—12 ja isegi 13 tundi päevas. Seda palkade eest, mis iseisvat äraelamist mitte ei võimalda. Siit selgub, kui võrt kahetsusväärne lühinägeline on need vallalised naised, kes lootuses, et nad nüüd kohale pääsevad, omalt poolt veel toetavad abieluliste vastu võitlemise aktsiooni. Nad on otse armetult lühinägelised ka mitte taibates või taibata tahtes, et mõök, mida nad praegu veeretavad oma kaasõdede vastu, sama teravalt iga silmapilk võib pöörduda nende eneste vastu.

Otse lootusetuks muutub olukord mõeldes, et me üheski asjas, ei ühelgi alal ei näe kõige vähematki üleschitamist, ei mitte ainult katsetki selleks. Kokkuhoid, koondamine, vallandamine, palkade vähendamine, sulgemine, keelamine, kõik, mis me oma ümber praegu näeme, ei ole muud kui eitavad nähted, olemasoleva viletsuse suurendamine. Ma ei mõtlegi kõnelda plaanita laiutamise kasuks, mis meil majanduslikus elus siamaani on valitsenud. Kuid kahjuks peab tunnustama, et niisama sihitult ja plaanitult ning lühinägeliselt, kui meil siamaani asutati, ehitati ja rajati, nüüd lõhutakse, koondatakse ja kaotatakse. Ei näe me ühelgi pool äratunnet, et just see ja see, on tarviline meie tuleviku kindlustamiseks, ei näe ühegi ala sihiteadlikku väljaarendamist, tööjõudude plaanilikku kasutamist. Ühe sõnaga, me kobame pimeduses, oleme oma laevukese jätnud tuule hooleks ja ootame hirmuga, kuhu see meid kannab. Sulg tõrgub, kuid kogu ümbritsev elu sunnib meid endile ütleva, et me pole selle võimu väärt, mis on antud meie kätte.

Praegusel silmapilgul paistab meie avalikkusele päevaselgena, et pääs lämmatavast seisukorrast töötab tulla abielunaise vallandamise aktsioonilt. Tagandame naised, paneme töötud asemele, ühe hoobiga lahendatakse tööpuudus. Kui armetult lihtne. Miks ometi algusest peale ei saadud aru sellest välkselgest tõest!

Selgitatagu ometi arvustiklikult, mis asjaolud sunnivad abielus naisi, lapse emasid, ära minema nende juurest. Kas mitte paratamatus, et muidu meil üldse poleks võimalik laste sünnitamine ja kasvatamine. Kui suur protsent mehi tõesti teenib perekonna ülespidamiseks vajalise palga? Kas pole abielud üldse võimalikuks saanud mõlema poole teenimise eeldusega? Selgitatagu, kas on meil tõesti tarvilik hakata võitlema rahvaarvu kohutava kasvamise vastu. Et naiste vallandamine tähendab nimelt laste vastu võitlemist, kes tohiks seda salata! Mujal riikides näeme, et suuremat teenistust võimaldatakse nimelt lasterikastele perekondadele. Ärgu tuldagu sõnakõlksuga, et perekond peab pärima naise tööjõu. Kus raha ei ole, seal tapab vile-

sus, puudus hooldamise võimaluse ja perekonna sisestuleku suurendamisega on laste heaolu palju rohkem kindlustatud, kui kodus puuduse otsas istumisega. Vanad tõed on kahjuks kurikuulsad selles, et neis ammugi enam tera tõtt ei leidu.

Ja ikka, alati ja igalpool on naine see kõige nõrgema vastupanu joon, mille suunas ette võetakse kõik kahtlase väärtusega eksperimendid. Igas ametis on tähtis isiku vastavus oma kohale, ta tublidus, töövõime ja töötahe. Naise kohta aga võidakse korraga võtta mõõdupuu, kas ta on abielus või mitte. Kõik muu ei kaalu midagi. Ei ta haridus, ei ta anded, ta hoolsus, kohustetäitmine! Ja leidub naisi, piinlik mõelda, kes omapoolt valmis on võtma kivi ja viskama naisele! Ligi sada aastat on kogu maailma kõige erksamad, targemad ja vastutusvõimelised naised kogu oma hinge, isikliku heaolu, kogu elu ohverdanud võitlusele kõigi naiste õiguste eest, selle eest, et naised tuleb pidada inimesteks, neile anda inimesevääriline endamääramise võime. On võideldud selle eest, et naine saaks iseisvalks, saaks haridust omandada, saaks oma annete, tahtmise ja võimete kohaselt tööd teha. Praegune naisnoorpõlv ei tea aimatagi, missugused kopitanud eelarvamiste kantsid ühiskonnas on ümber lükatud naisõiguste eestvõitlejate ennastsalgava töö abil. Sellele noorpõlvele on rüppe langenud vabadused ja võimalused, millistest ükski naine alles poolsada aastat tagasi poleks tohtinud undki näha.

Kui läbi läheb naiste töö hindamine ja selle võimaluste olenemine seisukohast, kas ta on abielus või mitte, siis on naine sellega kuulutatud linnupriiks. Siis võib mees, kuna naisel ju oma töö endakaitseks puudub, teda nagu siamaani süüdistada armuleiva söömisel, siis võib iga ettevõtja naistööstuse tarvitades end tunda täielikult seisukorra peremehena ja vastavalt ette kirjutada oma tingimused. Naine surutakse perekonna seinte vahele, kus tema tööd aga mitte ei hinnata kui perekonna ülespidamisele kaasaaitamist. Ei, niikaugele ei ulata kiidetud meeste raudne loogika ega ka nende rüütlik suurmeelsus, et nad majapidamise tööd võrdset hindaks igale teisele tööle. Tegelikult tähendab see mehe sultanliku üleoleku kindlustamist veel hulgaks ajaks.

Niisugusel tingimusel kaotab mõtte rahakulutamise naise kõrgema ja spetsiaalhariduse andmisele ja kõigi sellekohaste õppeasutuste olemasolu tuleks loogiliselt lõpetada. Püsima võiksid jääda vast kodumajanduse koolid. Oleksime siis õnnelikult niikaugele, et ajaloo film saja aasta võrt tagasi on keeratud! Kõik võib uuesti algada otsast peale. Kõik on olnud asjata, — ei revolutsioonid, ei sõjad, ei naissoo mõõtmatud kannatused pole suutnud inimkonda õpetada. Mis kurvem kõigest, nad pole suutnud õpetada isegi naist!

Helmi Jansen.

Noorema ja vanema põlve vahekord.

(Väljavõte Naiskongressil peetud kõnest.)

Generatsioonide vahe ja generatsioonide vahekord on kasvatuse töös kindlasti olulisemaid küsimusi. Nad erinevad teineteisest alati ja paratamatult, ja see erinevus enamasti takistab nende vahel täielise vastastikuse arusaamise kujunemist. Ja ometi seisab kasvatustöö selles, et vanem generatsioon nooremat mõjutab ja juhib, tema kujunemisele kaasa aitab. Sellepärast on ka kasvatamine lihtsam ja kergem seni, kui kasvatatavad on veel päris noored, päris lapsed, ja muutub ikka raskemaks siis, kui nad on juba küpsemad ja hakkavad tundma end generatsioonina omaette ning muutuvad teadlikkudeks selles vahes, mis on nende ja kasvatajate vahel. See vahe võib teinekord olla ka vaid ettekujutatav, takistuseks on ta sellegipärast.

Generatsioonide vahe küsimus on olnud alati oluline, on end alati tunda annud, kuid üksikutel ajajärkudel muutub ta eriti teravaks, siis kui elatakse läbi üleminekut ühelt ilmavaatelt teisele (näiteks romantismist naturalistilisele positivismile XIX s. teisel poolel) ja siis, kui vahepeal aset leidnud ajaloolised sündmused kogu olukorra ja elukorra muudavad. Tänapäev kuulub viimaste hulka maailma sõda ja tema otsekohesed ja kaudsed tagajärjed on kogu ilma muutnud. Ja meie oma kohalikkudes oludes oleme ka palju sarnast läbi elanud, mis kõne all olevas küsimuses üld-sündmuste mõju veel alla kriipsutavad.

Vaatame kõigepealt üldiseid põhjusi, s. t. üldiseid vähemalt kogu Euroopale.

Lapsed, kes sündisid ja kasvasid sõja ajal ja pärast sõda, peavad olema teistsugused kui need, kes sündisid ja kasvasid enne seda, sest kõige pealt on elu üldse põhjalikult muutunud; teiselt poolt mõjutasid ja mõjutavad neid sõja-sündmused ise, sest kuigi nad juba möödus, on nad ikka veel alaliseks kõne-, kirjanduse- ja ajakirjanduse aineks.

Õieti võime meie praegusel ajal teravat vahet teha kolme generatsiooni vahel. Need on esiteks need, kes enne maailmasõda juba olid välja kujunenud ja keda see sõda ja sellele järgnev elu enam ümber luua ei saanud; teiseks need, kes sõja ajal olid veel noored, kelle arenemiskäik hakkas enne seda, kelle kasvatuse alused peituvad ennesõjaaegses ajas, kuid kes kasvasid ja arenesid sõja mõju all; kolmandaks need, kes sündisid sõja ajal või pärast seda, või kes sõja alul olid nii noored, et neil puuduvad otsesed mõjutused vanemast ajast.

Esimene generatsioon omab enamasti kindla ilmavaate, kindlad töökspidamised, ta tunneb end tihtipeale võõrana praeguses olukorras ja tal puudub enamasti ka soov kohaneda ja mõista. Teisel generatsioonil on sagedane teatav seesmine lõhestus. Praeguse aja olukorra mõistmine on suurem, kui vanemal generatsioonil, kuid puudub selle eest sageli kindel suhtumine küsimustesse, ollakse mõnikord kahevahel, on olemas sümpaatia uuele, kuid on siiski vahel raske teda täiesti jaatada. Kolmas generatsioon on noored. Nad ei ole veel välja kujunenud, kuid nad tunduvad omas enamuses tugevasti erinevatena kõigist eelnevatest.

Kui nüüd isikud vanemast generatsioonist asuvad noorte kasvatamisele, siis on nende seisukord ühelt poolt kergem, sest neil on omad kindlad ideaalid, millelele vastavalt nad korraldavad oma töö, kuid teiselt poolt on neil võrdlemisi raske luua vastastiku arusaamist noorematega, raske teinekord ühist keeltki leida. See ühise keele ja vastastikuse arusaamise leidmine on kindlasti kergem keskmisel generatsioonil, nende vahekord noortega on tihedam ja soojem, kuid neil selle vastu puudub see kindel ellusuhtumine, kindel seisukoht tihtipeale raskemates ja tähtsamates küsimustes, mis nii väga aitab kaasa vanematele nende kasvatuslise ülesande teostamisel.

See klassifikatsioon ei ole muidugi mitte absoluutselt täpne, nagu ei ole täpne ükski sarnane inimeste klassifitseerimine. On kindlasti väga vanameelseid noori, ja on kindlasti kõige vanemate seas neid, kes kõige paremini mõistavad noori ja tunnevad neile kaasa, kuid need on vahest siiski vaid erandid, ja üldjoontes peaks elkäiv jaotus vastama tegelikule olukorrale.

Meil seltsivad nendele üldiste ajalooliste sündmuste poolt väljakutsutud vahedele veel teised, kohalikud. Meie oleme viimase poole-saja aasta jooksul arenenud kohutavas tempos. Umbes saja aasta eest moodustasime enam-vähem ühtlase talupoja kihi, nüüd oleme välja kujunenud mitmekordsetesse kihtidesse ja klassidesse jagunevaks rahvaks. Selle kiire tempo tõttu, (mis oli eriti kiire viimase poole-saja aasta jooksul) on meil vahe vanemate ja laste vahel eriti suur. Nad ei kuulu mitte ainult erinevatesse generatsioonidesse, vaid sageli ka erinevatesse klassidesse. Võtame näiteks kas või maal elavaid vanemaid ja linna keskkoolis ja ülikoolis haridust saavaid lapsi —

erinevus on nii suur, et sagedasti on vist raske ühise keele leidmine.

Kõigele sellele seltsib veel üks asjaolu, mis meil viimsel ajal eriti teravalt silma hakkab paistma: see on noorema generatsiooni hindamine vanemate poolt. Ta kujuneb nähtavasti ikka rohkem ja rohkem pessimistlikuks. Teda leidub kirjanduses, ajakirjanduses, teda võib kuulda pea igal sammul kõnelustes. Noori süüdistatakse idealismi puuduses, rahvustunde puuduses, tööhuvi ja töötahte puudumises, ja kõige rängema süüdistusena — kõlblises lodevuses. Ja kõigi nende süüdistuste põhjenduseks tuuakse näiteina sündinud asju. Raske on neid süüdistusi üksikult ümber lükata, eriti siis, kui tullakse faktidega, kuid võimatu on nendega ühineda. Kindlasti ei ole noored niisugused, nagu olime meie siis, kui olime nii vanad kui nemad, kindlasti ei vasta nad tih-tigi meie soovidele, ei ole niisugused, nagu meie tahaksime, et nad oleksid. Kuid kas meie ise olime samasugused, kui meie isad ja emad, ja kas meie vastasime alati nende ideaalidele? Ja

siiski — kas oleme nii väga halvemad kui nemad olid? Noored on paratamatult teised, kui nende eelkäijad, ja ükski generatsioon ei ole vist olnud nii halb, kui vanem generatsioon seda on arvanud, sest see nooremate allahindamine ei ole uudis, vaid alaliselt korduv nähe.

Agaga tegelikult ei või meie üldse veel öelda noorte kohta, kas nad on head või halvad enne kui meie ei ole näinud, mis nendest lõpuks välja kujuneb, sest ennustused tabavad sarnasel juhul harva märki.

Agaga need kes rohkem noortega kokku puutuvad, kes alatasa nendega töötavad, peavad küll vist ühinema sellega, et nende seas on võrratult rohkem külgetõmbavat, kui eemalelukkavat, rohkem positiivset, kui negatiivset. Ainult teistsugused on nad, kui meie oleme, nad tunduvad praktilisematena, vähem unistajatena, nendes võib vahest märgata rohkem materjalistlikust, kuid — kes teab? — võib olla ka rohkem elulähedust.

Ella Susi.

Kirjanduslik veste.

Eel kõige tuleb meil seekord peatuda kurva sündmuse juures: möödunud aasta 25. detsembril lahkus ootamatu surma läbi Jakob Mändmets, eesti loetumaid rahvakirjanikke, kes mõne kuu pärast oleks võinud oma kuuekümnendat sünnipäeva pidada.

Sündinud 30. juulil 1871 Saaremaal Kärlas põllumehe pojana, veetis Jakob Mändmets oma lapsepõlve metsade vahel kaunis looduserüppes, kus ta põhjalikult tundma ning ühtlasi armastama õppis looduse intiimset ilu. Hariduse sai Mändmets Kaarma seminaris, mille ta lõpetas õige noorena; ning juba seitsmeteistkümneme aastaselt algas ta kooliõpetaja ametit, pidades seda esmalt Saaremaal, siis Lääne- ja lõpuks Harjumaal. Kooliõpetajana oli Mändmetsal võimalusi suveti palju kodumaal rännata, seda laialdaselt tundma õppides; kinnisemaks muutus elu, kui vahepeal kirjanikuna tuttavaks saanud noormees a. 1903 asus ajakirjaniku väsitavale kutsetööle, milles ta püsis surmani: alul „Uue Aja”, siis „Päevalehe” toimetuse liikmena.

Mändmets oli haruldaselt töökas inimene. Ajakirjaniku teotsemise kõrval, mis ise nõuab täit tööjõudu, on ta mahti leidnud kirjutada tähelepanuvääriva hulga jutustiste-kogusid, mille tippsaavutised kahtlemata jäävad pikemaks ajaks püsima meie kirjanduselukku. Mändmetsa kirjanduslikuks erialaks on nimelt

jutustis, veel täpsemalt eritelles: külajutt. Harva valib ta oma ained linna-elust; enamikus kirjeldab ta maa-elu, maa-inimesi, — olgu siis põlluharijaid või randlasi-kalureid. Nii maa-elu kui maa-inimesi kirjeldab ta armastuse ja asjatundlikkusega, mis lugejas ei jäta osavõttu äratamata.

Agaga kaasa minnes on Mändmets taotlend järjest viimisteldumat stiili, langemata siiski liialdustesse, mis tema ainete-ala ning ande-laadiga oleksid vastolus olnud. Võrdlemisi kitsas oli see ainete-ala ja piiratud oli Mändmetsa ande-laad, kuid püsiva töö ja hoolsa enesearenduse varal on äsja jäädavalt sule käest pannud kirjanik osanud oma ala ning võimete ulatuses pakkuda parimat.

Esmakordselt äratas Mändmets kirjanikuna tähelepanu enam kui kolmekümne aasta eest ilmunud külajutuga „Juhisaare kiriku kellamees”, mis on mõnuga loetav veel tänapäevalgi. Käesoleva sajandi alul ilmunud arvukaist jutukogudest ja pikemaist jutustistest on paljugi vananenud, mõni teos — nagu romantilised „Öitseliste jutud” (1900) — tundub aga nüüdki veel värskena ja paeluvana. Hilisemasse ajajärku kuuluva toodangu tähelepanuväärivama osana võiks nimetada jutustiste-kogusid: „Meri” (1914), „Hingekarjane Römer” (1917), „Maa jõud” (1918) ja „Läbi rädi” (1927), milles kirjanik andis oma parima. Jutustiste-kogude kõrval ei saa nimetamata jätta kaht laastudekogu: „Isatalus” (1913) ja „Küla”

Naine kutsetöös.

(Järg ja lõpp.)

Et aega leida huvitöök, tuleks majapidamises maksma panna aja ja töö kokkuhoidmise põhimõte. Mitte tööori olla, vaid teda valitseda. Tuleks katsuda toimetada kõiki kodutöid võimalikult vähesel arvu ja võimalikult lihtsate liigutustega. Ameerikas tehtud katsetel selgus, et perenaine, kelle jala külge kinnitati sammumõõtja, astus keskmiselt 27.840 sammu päevas oma vanamoodi korraldatud kodus. Kui aga vähendati kööki, lauad ja kapid toodi pliidale lähemale, söögi- ja lastetuba möbleeriti otstarbekohasemalt, siis küünis sammude arv kõigest pooleni endisest. Üldse tuleks vabaneda mõttetutest, aegaraiskavatest köögitraditsioonidest. Ameerika naisajakirjanik Harriet Beecher Stowe olla kõiki majapidamises tarvilikke töid ise tehes ja pealegi omi väikesi lapsi hoides leidnud mahti kuulsale teose „Tomi onu onnikene” kirjutamiseks. On naine palgatöös paremini tasutavas ametis või on tal muidu varandust, siis muidugi on võimaldatud tarvitada abijõude kodusel töös. Elektro-

tehnikas arenedes muutub naise töö majapidamises kergemaks, saab rutem tehtud. Mitmel maal ongi elektrijõud juba leidnud laialdast rakendust majapidamises. Masinate abil püütakse perenaise jõudu kõigiti kokku hoida, majapidamist ratsionaliseerida.

Lastekasvatases pole vististi tarvilik nii suur eneseohverdus, et ei võiks leida natukestki aega huvi- või kutsetöök. Lapsi ei pea alati kasvatama, vaid neile ka kasvatamiseks aega jäetama. Lastest, kelle läheduses alati keegi on, kes neid juhatab, neil takistused teelt kõrvale veeretab, ei kasva sagedasti iseseisvaid, töövõimsaid inimesi.

Mitte kõigil naistel ei õnnestu niivõrt rakendada oma töövõimet, nagu mainitud Beecher Stowe. Mõnes majapidamises — eriti kus lapsi suuremal arvul — leidub palju rohkem tööd kui teises. Võimalik, et mõnikord kõigile püüetele ja tahtmistele vaatamata ei lähe korda üle jätta aega kodusel tööst, vaid on tarvis veel mõnesuguseid soodusta-

(1915), mis kuuluvad kõige südamlikumale hulka, mis meie kirjandus eesti maa-elu kohta on ütelda osanud.

Katsetanud on Mändmets ka draama alal, kuid suurema menuta, kuna see ala oli vastolus tema ande-laadiga.

Lühidalt peatudes veel mõne ennejõuluse kirjandusliku uudistoote juures, nimetagem esmajoones Fr. Tuglase monograafiat „Karl Rumor-Ast”, mis nii vormilt kui sisult on mineva-aastase kirjandusliku lõikuse kaaluvamaid viljapäid. Meisterlikult selges stiilis kirjutatud ülevaade — nagu autor ise seda tagasihoidlikult nimetab — annab piisava läbilõike nii poliitikamehe Karl Asti kui ka kirjaniku Karl Rumori värviküllasest, seiklusrikast elust. Põnevam kui mõnigi romaan, kutsub see elukirjeldus kaasa elama, kaasa tundma, sageli kaasa kannatama, mõnikord kadestama teose peategelast tema sisuka ja täie elu pärast.

August Jakobson, keda seni tunti pikkade ja venivate romaanide autorina, esines m. a. lõpul novelli-koguga „Joonatan Hingema eksirännakud”, mis kirjanikus avastab uue külje. Jakobson näitab siin, et ta suudab tarbekorral ainet keskendada ja koondada, kuigi sageli veel mahlakuse ning elulisuse kulul. Tervikuna kipub teosest jääma kuivuse, protokollilise kehaveresuse mulje, kuid see sisaldab ka väga õnnestunud novelle nagu „Üks paljudest.” Tendentsilt on teos võib

olla pisut ühetooniliselt, kuid sümpaatlikult altruistlik.

Noorsoo kirjandusest väärivad tähelepanu H. Valma seiklusjutt „Suur sõit”, esimene katse meie poisikestele omas keeles pakuda nende huvide kohast lugemiseainet, ja jõuluks ilmunud „Noorusmaa” almanak, mis tundub sisult veelgi värskemana ja mitmekesisemana kui varemilmunud almanakid.

Tõlgetest olgu nimetatud Juhani Aho meeoleluküllas „Kas mäletad?” — August Palmi meeldivas tõlkes ja „Eesti Kirjanduse Seltsi” kirjastusel.

M. Sillaots.

Üks igapäevane lugu.

Tuntud Ameerika kirjaniku Thomas Boyd'i jutustus viimasel ajal pea kogu maailmas igapäevaseks nähtuseks muutuvast juhuslisest ja põhjustest abielulahutusest.

Õõ oli lämmastav, — pimedus madalas, kuigi moodsatele nõuetele kohandatud farmi majas tundus eriti rusuv suvekuumuses. Nad olid lamanud sängis juba üle tunni, mõlemad ärkvel, kuid vaikides, et mitte eksitada teise rahu, kui äkki Anita hüüdis otsustava energiaga: „Bill!”

„Ja,” vastas see uniselt.

„Kas sa olid veel ärkvel?”

„Ja, ma ei maganud veel.” Ta oli küll uinunud,

vaid välistingimusi. Dr. phil. h. c. Else Went-
scher (Westermanns Monatshefte, März 1927),
nimetab neist tingimustest tähtsaimana oma isikliste
kogemuste põhjal abielumehe huvi ja lugupidamist
oma asikaasa tööst. Mainitud E. Went-
scher arvab, et tema filosoofilistest töödest suurt välja po-
leks tulnud, kui tema abikaasa, ülikooli professor
samal alal, poleks suhtunud mõistvalt ja julgus-
tavalt tema töösse. Ka lapsed tunnud kaasa
tema tööle. Olla tarvis raudseid närve, tugevat
tervist, et olla perenaiseks, lastele emaks ja selle
kõrval edukalt teaduslist tööd teha. E. Went-
scherile tulnud abiks asjaolu, et lapsed olnud alati
terved, ja et tal majatalituses olnud ustav tee-
nija, kelle hoolele võinud usaldada ka väikesi
lapsi. Kuid olulisemad momendid peituvat nai-
ses eneses. Peale annete olla veel tarvis äravõit-
matut armastust oma ala suhtes — et ei saa teisiti.
See armastus olla peatõukejõuks, mis sunnib ajaga
niivõrt kokkuhoidlikult ümber käima, et koduste
tööde kõrvalt võidetakse aega huvitööks. E. Went-
scheri lugu näitab, et naisel võimata pole oma eri-
alal töötades ka kodu korras hoida.

Kuid üldse: kutsetööliseks jääb peamiselt ikka

vallaline naine. Ainult vallaliselt, või ka siis, kui
just väikesi lapsi pole, võib naine eriliste pingu-
tusteta tegev olla kutsetöös. Muidu tuleb kanda
kahekordset koormat, mida kõiksugused kõrval-
tingimused veel kergendavad või raskendavad.

Veerandsada aastat või veel vähemgi tagasi
olid ajad, kus tütarlapsi peamiselt abielule ette
valmistati. Tütarlapsele õpetati majapidamist,
keetmist, käsitöid, seltskondlikke kombeid, tantsu
ja muud sarnast, nii kui see kuskil maal või sei-
suses kombeks oli. Jõukamatel mängis tähtsat osa
n. n. üldine haridus; kusjuures peamiselt rõhku
pandi oskusele prantsuse keelt rääkida, klaverit
mängida ja peeneid keerulisi käsitöid teha. Min-
gil põhjusel abieluta jäänud naised — eriti need
„üldise haridusega“ — pidid oma sisutut, igavat
elu kuidgi ära elada katsuma.

Ilmasõja tagajärjel on naise abielulootused
tunduvalt vähenenud. Paljudes maades on naistel
tunduv ülekaal. Selletõttu on ka meil Eestis iga
kaheksas-üheksas naine sunnitud vallaliseks jää-
ma. On ka veel muidki tingimusi, millede tõttu
praegusaja kasvatus peaks tütarlapsi ette valmis-
tama niihästi abielule kui ka kutsetööle ja just

aga mitte täielikult. Nüüd ootas ta kannatlikult, sest
mõnikord armastas Anita öösel juttu ajada.

„Ma arvan, ma ei armasta sind enam, Bill.“

Bill pööras selja peale ja, nüüd juba täitsa ärkvel,
vaatas vaikides küsivalt pimedusse. „Oo,“ ütles ta.

Ta otsaesine tõmbus kortsudesse. „Milles seisab asi?“

„Ei millegiski,“ ütles naine. „Millegis muus, kui
et ma sind enam ei armasta.“ Naise hääl oli võrasta-
valt üksluine ja toon lõplik.

Äärmine imestuse tundmus valdas meest. „See on
väga kurb.“ Ta kõneles aeglaselt. Mis oli ta teinud, —
milles eksinud? Need küsimused tundusid nagu valusad
haavad ta südames. „Kui kaua sa seda juba tead, Ani-
ta? Kas juba pikemat aega?“

„Juba kogu suve,“ vastas naine õnnetult.

Mees tundis imelist tõmbumist kurgus. Ta oleks
tahtnud nuuksuda kaastundmusest nii enda kui naise-
ga. Nad olid nüüd juba seitse aastat olnud abielus.
See oli ju olnud nende kõige parem ja ilusam noorusaeg.
Kuigi nad praegugi veel polnud kolmekümne aastased,
olid nad algusest peale kokku asunud armastusest, väi-
kese palgaga, nad olid koos võidelnud läbi pettumused ja
majanduslike kitsikuse, olid nüüd jõudnud välja vas-
tastikusse sõprusse ja ka nende aineiline seisukord oli
nüüd muretu ja kindlustatud. Ning nüüd ei olnud siis
midagi järele jäänud neist aastatest, nende ühistest
rõõmudest ja muredest. Kangekaelselt puuris see mõte
mehe peas, sünnitades seal määratut valu. „Juba kogu
suve,“ kordas ta aeglaselt. „See pidi sulle ju hirmus
olema.“

„Ei,“ vastas naine kaaludes, „see ei olnud hirmus.“

Mitte hirmus. Mees oli tänulik selle eest ja ütles
seda ka. Väljast tiigi juurest kostus tuppka konnade

üksluine krooksumine. Bill lamas liikumatult, nagu
halvatud hirmust enese tulevase üksilduse ees. Kuhu
peaks ta minema? Mida peaks ta tegema? Ja Annete,
ta väike tütar, kes nüüd magas kõrvaltoas omas valges
sängis, — mis saab temast? — „Nii siis,“ ütles ta
viimaks, „mis sa siis nüüd mõtled teha?“

Naine ei teadnud seda isegi. „Võib olla elame sa-
muti edasi mõnd aega,“ ütles ta lõpuks.

Teda sundis seda tegema kaastundmus, arvas Bill,
kaastundmus ja headus; mehe huuled tõmbasid kurjalt
kokku, mõeldes neile viletsatele armastuse aseainetele.
„Ma arvan,“ ütles ta vihaselt, „meie võiks ennast ka
lahutada lasta. Kui sa kindel oled, et sa seda tahaks.“

Ta ootas hirmuga vastust.

Anita vaigis.

Mees pidi seda otsustama. Ta võttis enese kokku ja
küsis ükskõikselt: „Milles on siis põhjus? Kas sa ar-
mastad kedagi teist?“

Naine liigutas end rahutult. „Ma ei tea, Bill. Ma
tõesti ei tea.“

See vastus näis mehele kuidagi naljakas ja ta nae-
ris kibedalt. „Mulle näib siiski, et sa seda teadma
peaks; see on ikkagi omajagu tähtis.“

Veel kahtles naine. „Ma ei saa öelda. Võib olla,
armastan ma kedagi teist.“

„Hm...m...“ pomises mees. „Keda siis?“

Jälle liigutas end naine. „Ma ei tahaks seda öelda.“
Pealekäivalt küsis mees. „Kas ma tunnen teda?“

„Ma parem ei ütle sulle, kes ta on.“

„Sul ei tarvitse seda teha,“ otsustas mees; siis vai-
kis ta mõnda aega. Kuid ta oli rahutu. „Kuule, Ani-
ta,“ algas ta, „meie tunneme nüüd üksteist juba
õige kaua, eks ole!“

seda viimast võtma täie tõsidusega. Üldse nii kasvatada, et naine oskaks niihästi „nööpe ette õmmelda” kui ka ühiskonna peana teetseda.

Abielu polegi kunagi olnud talismaniks, mis naist tervel eluajal võiks hoida leivateenimise tarviduse eest. Abielumehe haiguse, surma või liig vähese teenistuse korral langeb kutseoskusega naine sagedasti raskesse majanduslisesse seisukorda. — Kutsetöö võimaldab noorele naisele iseseisvat, vanematest rippumatut olemasolu. Ta annab elule sisu juhusel, kui naine jääb vallaliseks. Iseseisev tõsine töö iseenesest ei tee veel naist mehelikuks, nagu kutseoskuste puudumine naiselikule võluvusele midagi juure ei lisa. Õnnetu olevus, kes on sunnitud ehitama kõik oma tulevikulootused

sellele ühele kaardile, s. o. abielule. Saksa ajakirjanik Hans W. Fischer leiab („Weiberbuch”), et kutsetöö pikendavat naise noorust. Hirm majanduslises kindlustamata tuleviku eest, hirm etteheidete eest vanemate ja sugulaste poolt, kui abiellumise midagi välja ei tule, üldse see alaline närvepingutav abielu otsimine — kõik see tegevat mehe peale ootamajäänud majatütrekese ruttu vanaks.

Kutsetööl on ka abielu suhtes tähtsust. Mitte ainult perekonna sissetulekute suurendamise mõttes naise tööpalga arvel. Uuemal ajal räägitakse palju seltsimehelikkusest abielus. Tõsine, vastutusrikas töö on parimaid abinõusid iseloomu distiplineerimisel.

Mag. E. Rits.

Rahvusvahelise Naisliidu Juhataja uue aasta tervitus.

Minu armsad sõbrad, Rahvusvahelise Naisliidu liikmed, möödunud aasta, mis meil nüüd selja taga, jääb vist meie kõikide mälestusse murede ja rahunute ajajärguna kogu maail-

mas, meie omal maal ja meie perekondades. Kui meie endile nüüd vana harjumuse tõttu uueks aastaks vastastikku õnne soovime, siis sünnib see sügavas lootuses, et tulevane 1931-ne

„Ja.“

„Ja meie koos oleme palju läbi elanud.“ Seal olid nende esimesed abieluaastad, mil nad olid alaliselt võlgades, mil nad ei saanud enesele midagi lubada, mil Anita pidi tegema ise kõik koduse töö, sest passijagi jaoks ei jätkunud raha, mil mõni väike erakordne väljaminek põhjustas rahunute ja muret. Anita nuuksus õnnetult ja otsis padja alt oma taskurätti. Seal oli see hirmus öö, kui kaksikud tulid ilmale üheksa nädalat liig vara, peaaegu viies enestega kaasa hauda ka Anita. Seal oli see päikseküllane pealelõuna, mil ta parim sõber, Lucia Austin, oli talle öelnud, et ta peab oma kohuseks rääkida temale Bill'i ja Alexa Graves'i armuloost, sest kogu linn kõneleb sellest.

„Oh Jumal,“ ohkas Bill õnnetult, „mul on kahju, et ma sind sundisin kõike seda jälle meelde tuletama.“

„Aga sa ei sundinud ju mind.“ Rahulikult pani Anita kõrvale märja taskuräti. „Ainult meie tunneme üksteist nüüd juba nii kaua. Meil on niipalju ühist tulnud läbi elada. Ja meie jääme ikka sõpradeks. Kas sa ka seda arvad?“

Mehe käsi sirutus naise poole üle süngi ja ta naeratas. Kuid ta sõrmed tõmbusid rusikasse ja ta tõmbas oma käe tagasi. Ei olnud ju enam mingit liginemise võimalust Anitale, kui ta teda enam ei armastanud. „Seda ma püüangi ju öelda: mis ka ei juhtuks, meie jääme ikka sõpradeks.“

Jälle vaikisid nad, haarates mõlemad kinni sõpruse mõttest, sest see oli ju kõik, mis neile jäänud.

Mõne aja pärast pöördus Bill jälle oma endisele küsimusele: „Sa ei taha mulle öelda, kes ta on?“

„Ei ma meelsamini ei ütleks seda.“ Mees pingutas oma mõtteid. „Kas mitte Johnny?“ Johnny oli üks

linna noortest poissmeestest ja viimasel suvel oli Anita temaga sagedasti koos olnud.

„Oh Jumal, ei!“ hüüdis Anita ja ta hääles tundus isegi nagu naeru. „Sa ei arva seda kunagi ära!“

„Ei?“ küsis mees pilkavalt. „See on Buster.“

Naine jahmatas. „Kuidas sa seda tead?“

„Ja,“ ütles mees aeglaselt, mitte rõõmus oma teadmisesest, „kui ma näen su kirju Philadelphia markidega, kuid mitte sinu isa või ema käekirjaga, ja kui sa seal peale nende tunned ainult ühte inimest ja see on Buster Johnston, — ja kui kõigele sellele lisaks tuleb sinu seletus, et sa mind enam ei armasta ja kui sa mõtled lahutuse peale — siis ma teen muidugi omad järeldused —“

„Ja,“ andis naine järele, „oli rumal minust, et ma neid kirju ei hävitanud. Kuid sa ei tundnud ju ialgi huvi mu kirjade vastu.“

— „Ma ei pääsenud ju neist mööda,“ kaitses end mees, „kui neid asetati otse mu nina ette.“ Nüüd oli ta kurb selle üle. „Aga miks just Buster?“ küsis ta. „Ma arvasin, et see oli lõpetatud — ju enne meie abielu.“

Naine vastas rahulikult: „Mul pidi keegi olema, Bill.“

— „Mina olin ju sinul.“

„Siis kui ka ringi jooksid Alexa Graves'iga, temaga käisid kinos ja Jumal teab kus!“

Mees oli haavatud ja rahutu: „See on ju juba nii ammu möödunud. Miks sa temaga ei abiellunud, vaid minuga?“

„Ja,“ vastas naine, „Meil oli üks arusaamatus.“ Siis, vähe aja pärast: „Buster on armas.“

„Väga armas,“ kordas mees kurvalt. „Ma arvan seda. Igal juhtumisel, meie laseme endid siis lahutada,“

aasta maailma ajaloos peaks tähendama pöördepunkti paremusele.

Kahtlemata võime meie kõik, ja seda igaüks meie seast, ise teataval määral kiirustada seda pööret, kui meie, asjaolusid tõsiselt silmitsedes, siiski ei andu lootusetusele või pessimismile. Praegune majanduslik kriis ja kohutav tööpuudus nii paljudes maades asetavad iseäranis just naiste õlgadele suure koorma, eriti perenaistele, kelle kanda on mure kogu oma perekonna aineliste tarvete eest ja kellele suurele murele oma maa saatuse ja heakäekäigu pärast seltsivad alalised, väiksed mured selle üle, kuidas kõige paremini kooskõlastada igapäevase elu nõudmisi majanduslike olukorra raskustega.

Selle juures ei möödu päevagi, mil ajalehed, mida meie loeme, meile ei teataks revolutsioonidest, poliitilistest mõrtsukatöödest, sõjakuuldustest, streikidest ja kasvavast tööliste rahutusest, nii et on päris loomulik, kui meie pika peale hakkame mõtlema, et meil tuleb elada

maailma ajaloo kõige raskemal ja kurvemal ajajärgul, et sellepärast on mõttetu kõnelda edust ja vabadusest, rahust ja vastastikust arusaamisest — nii hirmsa ainelise häda ajal, ajal mil rahvaste ja üksikute rahvakihtide vahel on nii suured vastolud ja umbusaldus.

On tarvilik, et meie enesele meelde tule-tame, et meie praegusel moodsal ajal, mil kõik teated paari tunni jooksul ühest maailma otsast teise jõuavad, on ka oma pahed kõigi hüvede kõrval. Iga päev, iga ajaleht toob meile teateid uutest rahutustest ja meie peame nad kõik vastu võtma ja läbi töötama. Pole ime, et meie hing on nii täidetud kogu maailma rahutustest ja muredest, et meie selle juures unustame tagasi mõtlemise ja meie aja võrdlemise ajaga, nagu see oli kahekümne või isegi kümne aasta eest.

Hiljuti ilmusid mitmed raamatud, mis annavad ülevaate Rahvasteliidu tegevuse üle tema esimese 10-aastase kestvuse jooksul ja kust meie näeme, millised silmapaistvad muudatu-

On parem sellega võimalikult kiirustada. Ma jään juba homsest peale linna.“ Mees lootis, et naine vastu vaidleb asja kiirele otsustamisele, kuid ta ei teinud seda.

Nüüd vaikisid mõlemad. Polnud ka enam midagi öelda. Pikutades sāngi veere peal, ootas mees und, kuna väljast kostis vahetpidamatult konnade krooksumine ja raske kuumus muutis õhu raskeks ja suruvaks.

Kui ta hommikul ärkas, tundis ta, nagu polekski ta maganud. Anita lamas sāngi teisel veerel ja magas. Üks käsi oli tal põse all ja ta heledad juuksed lainetasid ta õlgadel. Ta näis väga noor, peaaegu lapselik ja hetkeks tundis mees, et oli nagu ülekohtune jätta teda üksi. Kuid ta ju ise tahtis seda ja pealegi oli ta ometi vana küllalt, et iseenese eest hoolitseda. Igal juhtumisel, trööstis ta ennast, olid nad ju ikkagi sõbrad ja tahtsid ka sõpradeks jääda, ükskõik mis ka ei juhtuks.

Ta läks riietamisetuppa, kus ta peale enese riietamise pakkis oma käsikohvri ja siis viis selle alla kotta.

Pruukost oli valmis, ta tundis kohvi lõhna; ta läks söögituppa ja hakkas aeglaselt sööma, tundes ja kartes, et see on tema viimane söömaaeg siin tema omas majas.

Kell oli seitse ja kiirrong, millega ta iga hommiku linna sõitis, läks Greenwich'i jaamast ära kell pool kaheksa. Iga hommiku oli Anita teda autol sõidutanud jaama, kuid polnud arvata, et ta seda teeb täna. Ta läks telefoni juurde ja kutsus välja Milleri autode seisukoha, paludes enesele saata taksi veerand tunni pärast. Siis jätkas ta söömist. Ta söi oma võileiba, kui ta kuueaastane tütar Annette, kellel olid oma isa pruunid käharad juuksed, tuli söögituppa, haigutades ja õrudes omi tõsiseid siniseid silmi. Ta ütles: „Head hommikut, Annette.“

Laps sirutas end ja vastas uniselt: „Hääd hommi-kut, isa. Miks su kohver on kojast?“

Bill püüdis olla üleolevalt rõõmus, kuid ta huuled olid kanged. „Kas mu kohver on kojast? Võib olla, et lihavõtte jänēs siin veel ringi jookseb ja viis selle alla.“ Siis ütles ta tõsiselt: „Ma söidan ära, Annette.“

„Kas ema söidab ühes sinuga?“

„Ei,“ ütles ta, „ema jääb sinu juurde. Ja ma soovin,“ lisas ta tõsiselt, „et sa oleks väga, väga hääd tüdruk.“ Ta pööras ümber. Anita, juba riietatud, tuli tuppa ja istus laua juurde. Ta silmad olid selged ja rõõmsad nagu alati. Annette läks tema juurde ja so-sistas:

„Ema —“

„Ja, mu kallist?“

„Kas sa ei ütleks isale, et ta mulle, kui ta tagasi koju tuleb, tooks kaasa kingituse?“

Anita oli ehmatanud ja jahmatanud.

„Sh—h—h! ma olen sulle ju öelnud, et ei ole ilus küsida kingitusi.“

„Aga oma enese isalt?“

Bill pani oma käed kuuetaskutesse ja vaatas kohvi-tassi. „Muidugi võid sa minu käest kingitusi küsida, Annette,“ ütles ta kiirelt. „Sa võid minu käest kõike tahta — ja alati.“ Ta vaatas tõsiselt Anita poole: „Kas sina pead seda ka meeles, Anita?“

Anita naeratas. „Muidugi, Bill. Isa on meil väga armas, üks ole, Annette?“ Ta süleles last, püüdes peita oma liigutust.

Auto hüüdis ukse ees. Bill tõusis üles.

„Ma kutsusin välja Miller'i taksi,“ seletas ta. „Pole mõtet, et sina mind viiksid jaama.“ Kohmetanult ootas ta nüüd jumalagajätmist.

sed on aset leidnud Rahvasteliidu ja rahvastevahelise koostöö tulemusena. Meie kuuleme näiteks, et ühise koostöö tagajärjel viiskümmend tuhat sõjavangi on tagasi viidud oma kodumaale, sajad tuhanded põgenejad on leidnud uued elu- ja töövõimalused, et on õnnestunud katkestada surmavaid epideemiaid, mis vastasel korral oleks ähvardanud kogu maailma. Meie kuuleme ka, et suuremal osal maal elanud õnnestunud on naistega kauplemist lõpetada ja et praegusel silmapilgul selleks töötakse, et ka idamaid vabastada sellest pahest. Meie kuuleme seal kavatsustest pimedate laste hoolekande, kasvatamise ja õpetamise kohta; seal kirjeldatakse tõsiseid katseid ja kavatsusi ning ühtlasi rõõmustavaid tagajärgi vallaslaste seisukorra parandamisel ning meile antakse lühike ülevaade tänapäeval tarvitusele võetud abinõudest emade ja laste seisukorra parandamiseks ja kaitseks. Selle aastasaja algusest peale käib tugev võitlus laste surevuse vastu ja selle tagajärjeks on, et paljudes maades laste ja rinna-

laste surevus on langenud üle poole võrra. Meie ajal on toiminud riikide ja omavalitsuste poolt määruste elluviimine paljudel sotsiaalsetel aladel, milledest veel eelmine põlv ei oskanud unistadagi ja üks tänapäeva rõõmustavamatest nähtustest on liikumise arenemine paremate korterite ja eluvõimaluste muretsemiseks kõikidele rahvakihtidele.

Ja kui meie jälle pöördume Rahvasteliidu poole ning mõtleme sellele, et riikide juhtivatele meestele on saanud harjumuseks rahvastevahelisi raskusi arutada ühistel nõupidamistel rohelise laua taga — asjaolu, mis ennesõjaaegsetele riigipeadele oleks tundunud võimatuks, — siis peame ikkagi uskuma, et tugev samm on astunud edasi päeva poole, mil Kelloggi pakt saab tõsiasiaks. Oleme ka tänulikud edu eest, mis on märgatav rahvatervishoiu alal, millele praegu pühendavad nii tõsiselt tähelepanu riikide valitsused ja omavalitsused ja rõõmustame selle üle, et ikka arenemas on rahvastevaheline lugupidamine ja arusaamine.

„Seda sa tegid ilmaaegu,“ ütles Anita. „Ma oleks sind häämeelega jaama viinud.“

„Nii siis?“ ta vaatas küsivalt naise poole.

„Nii siis?“ vastas see sama küsivalt.

Bill suudles oma tütant. „Jumalaga, Annette.“ Ta sirutas välja oma käe Anitale. „Sõbrad — alati!“ hüüdis ta paluvalt ja ühtlasi julgustavalt.

„Muidugi, Bill.“ Anita naeratas vähe kurblikult. „Alati!“ Äkki tõusis ta püsti ja suudles meest. Bill tundis oma põsel naise pisaraid.

„Jumalaga,“ ümises mees ja läks ühes oma kohvriga välja — taksisse.

Ta jõudis jaama viimasel silmapilgul, nagu harilikult, ja otsis enesele koha ühes esimeses vagunis, et linna jõudes olla ligemal jaamale ja võita aega. Rongis peatas teda tema tuttav — Georges Dawes. Ta istus tema kõrval.

Georges Dawes küsis: „Jäate täna ööseks linna?“

Bill jaatas.

„Kuhu teie õhtul lähete?“

Bill oleks meeleldi öelnud, et ta arvatavasti kogu õhtu veedab mõnes hotellitoas, vaadeldes selle nelja seinat ja lage. Ta vastas: „Pole veel otsustanud, — mis täna hääd on näha?“

„Ja,“ Georges seletas, „praegu on kaks kino eeskava, mis lasevad unustada kuumuse. Üks neist on „Juuni kuu“, mis on osalt kurb ja osalt rõõmus; ja teine on „Armas Adeline“. Irene Franklin'il on viimases kõige lõbusam jandi osa. Mulle see väga meeldis ja Molly'le ka.“ Georges Dawes elas maal Billi naabruses; ta naine mängis sagedasti kaarte Anitaga ja nad mõlemad olid sama klubi liikmed.

Kurbus ja tundelikkus olid liig hädaohtlikud Billi praegusele meeleolule, kui hästi nad ka ei oleks olnud mängitud. Sellepärast, valides vähem hädaohtliku tüki, hüüdis ta: „Armas Adeline kõlab paljutootavalt.“

„Tore tükk. Saab teile meeldima. Kas Anita tuleb hiljem linna?“

„Ei,“ vastas Bill aeglaselt. „Ma arvan, ta ei tule.“

Uudishimu paistis Georges Dawes'i silmist. Siis ütles ta, nagu seletuseks Billi linnaäämisel: „Muidugi, maal on ju palju jahedam.“

Bill oli nõus. „Linnas on küll liigagi kuum.“ Jaamas läksid nad lahku. Bill pöördus ligidase võorastemaja poole, kuid mõeldes kõigi linna võorastemajade tubade umbsusele suvel ja asjaolule, et ta nüüd vajaks korterit pikemaks ajaks, pööras ta tagasi jaama ja andis oma kohvri hoiule. Ta otsustas, et õhtupoolikul otsib enesele korteri.

Kontorisse jõudnud asus ta suure andumusega tööle ja varsti oli favaline päevatöö valdanud ta mõtted, kuid kella viie ajal, tööpäeva lõppedes, oli tal väga üksildane ja mahajäetud tunne. Kõik ta kaastöölised, algades mr. Gueer'ist, presidendist, kelle shofför sõidutas ta igapäev tema kodu Long Island'il, ja lõppedes miss Enda Murray'i, Billi sekretäriaga, keda iga päev ootas töö lõpul tema peigmees, liikusid kõik harilikus rööpas, neil kõigil oli oma vaba aja jaoks kindel kava ja siht. Tema aga oli praegu nagu kuskil õhus. See tunne salvas teda, kontori inimestest tühjenedes.

Uulitsatel oli palju rahvast ja õhk oli lämbunud, kui ta lahkus kontorist. Kaenla all olid tal paari ajalehe korterikuulutused, millised ta oli enesele muretsevad lõuna ajal. Nüüd vaatas ta nad läbi. Seal leidis üks kuulutus korteri kohta, millest oli väljavaade aiale. See

Sellel uuel aastal võtkem enestele ette, mitte tumedalt vaadelda elunähtusi, vaid pigemini hellitagem eneses lootust, et rahvusvaheline koostöö, mis nii paljudel aladel on annud rõõmustavaid tagajärgi, pika peale laieneb ka teistele aladele, nagu näituseks majandusele ja kõrvaldab need müürid, mis rahvad üksteise vahele püstitavad — enese kaitseks, nagu nad ütlevad — tõeliselt aga takistavad need rahvuslikku edu.

Kõigi mu heade soovide hulgas uueks aastaks on südamlikum ja tugevam soov, et kõik mu sõbrad Rahvusvahelises Naisliidus tuleval aastal püüaks teadlikult omada paratamatute optimistide nime, et nad ei väsiks näha kõigis kõige paremat, et nende usk ja soojus kanduks üle nende ümbruskonnale ja et nad leiaks uusi jõude liikumisele rahvastevahelise arusaamise arendamiseks.

Ishbel Aberdeen and Temair.

Tänapäeva naised.

(Kaanepildi juurde.)

Möödunud aasta 3-mal detsembril pühitses professor Dr. Rhoda Erdmann oma kuuekümnendamat sünnipäeva. Selle naise suured saavutused teaduse alal on auks kogu maailma naistele, millega ka seletatav see suur austamine, mis temale, esijoones naiste poolt, osaks sai ta tähtsal sünnipäeval.

Rhoda Erdmann oa pärit vanast arstide perekonnast. Juba ta vana-vanaisa saatis haavaarstina keiser Napoleoni ta sõjakiigul Venemaale. Rhoda Erdmann valmistus noores põlves, nagu see tol ajal oli tavaline, kooliõpetaja elukutsele ja tegutses sellena Inglismaal ja Rumeenias. Peale selle astus ta ülikooli, töötas Berliinis, Marburgis ja Zü-

oli küll kaugel — linna veeres, kuid aed oli suureks kiustatuseks. Ja istudes omnibussi, et sinna sõita, teadis ta juba ette, et võtab selle korteri, ükskõik milline see ka ei ole, sest muru ja puud aias tuletaksid temale vähegi meelde tema oma kodu maal.

Perenaine viis ta üles neljandale korrale, kahte tuppa väikese köögi ja vanniga. Ta läks akna juurde ja nägi väikest neljanurgelist aeda, kus olid mõned puud ja paar lillepeenart. „Ma võtan selle korteri,“ ütles ta.

Peale üksildase ja igava õhtusöögi kuskil söögimajas tuli ta ühes oma kohvriga tagasi korteri. Õhuvaetus korteris oli väga puudulik. Toad olid kuumad ja õhutud, ei olnud siin neid juhuslikkegi õhupuhanguid, mis maal kergendasid kuumust; magama heites kannatas ta õhupuuduse all ja kui ta varsti ärkas, mõtles ta endamisi, kas ta kogu oma eluaeg, igal kuumal ööl, peab mõtlema Anita häälele, nagu see algas seda pikka jutuaajamist, mis nende kooselu lõpetas.

Järgmisel päeval töötas ta vahetpidamatult kuni pealeõunani. Kuid siis hakkas ta juba ette hirmu tundma eeloleva öö tühjuse eest. Ja mõeldes oma sõpradele, kes praegu võiksid olla linnas, telefoneeris ta Jack Cadvallader'ile. Jack oli advokaat ja Bill arvas, et olles temale õhtul seltsiks, võiks ta temale ka nõu anda Anita suhtes. Kuid Jack oli ära sõitnud kaheks nädalaks, pealegi polnud abielulahutused, nagu Bill meeldetuletas, tema eriala. Sellelt alalt soovitati temale teist tuntud advokaati Franklin-Johns'i.

Bill võttis telefoniühenduse Mr. Franklin-Johns'iga, kes teda lubas vastu võtta kella nelja ajal.

Advokaadi juures algas Bill kohe asjalikult: „Ma tahan küsida teie nõu abielulahutuse kohta. Mulle soovitati teid.“

Franklin Johns istus mugavamalt oma tooli, pani kokku oma käed ja algas, naeru kihistades: „Ma oletan, et teil on küllaldaselt põhjusi lahutuseks.“

„Ma arvasin, et selle kohta võib alati jõuda kokkuleppele.“

„Ja, võib olla,“ vastas Johns aeglaselt. „See on olnud mitmest asjaolust. Näiteks meil siin New Yorgis peavad need põhjused olema väga kaaluvad ja nad on ka väga piiratud. Muidugi — sellest võib teatavatel tingimustel ka üle saada.“

„Mu ametlik elukoht pole mitte New York. Mina valin Connecticut'is.“

„Connecticutis? Oo, see on parem. Kui teil on seal varandus ja kui teie olete seal elanud kolm aastat — siis võite teie saada lahutuse — kui teie abikaasa on sellega nõus.“ Johns naeratas ootavalt, nagu aimates, et selles võiks seista raskus.

„Tema just tahabki lahutust,“ vastas Bill kannatlikult.

Franklin Johns imestas: „Ma arvasin, et teie seda vajate.“

„Ma vajan seda, see on — ma tahan ka lahutust, sellepärast, et mu naine seda tahab.“

Franklin Johns noogutas peaga. „See on teist väga armas. See on koguni äärmiselt armas. Mitte iga mees pole nii vastutulelik.“ Ta naeratas sõbralikult. „Teie vajate nüüd lahutamise kokkulepet, millele teie mõlemad alla kirjutate ja ühte Connecticuti advokaati, kes teid asja arutamisel esitab.“

Bill oli tõsine. „Miks peab mind esitama advokaat? Ma ei tahaks suurt arutamist.“

„Teie peate olema esitatud,“ ütles Johns lühidalt. „Ja teil peab olema keegi, kes kaitseb teie huviseid.“

riehis ja lõpetas 1905 aastal ülikooli ülemkooliõpetaja kutsega.

Peale selle algas ta tõsiselt uurima loodusteadust, mille vastu tal alati suur huvi olnud ja 1908 aastal tegi ta ka sel alal oma doktori eksami, sooritades selle cum laude.

1908—1913 a. oli ta ametis „Robert Koch'i” nakkushaiguste instituudis „teaduslise abijõuna”. 1913. a. kutsuti tema Ameerikasse Yale ülikooli juurde (üks kuulsamatest ülikoolidest Ühisriikides) toimima erilist uurimistööd. Sellest esialgselt tööst oldi nii vaimustatud, et ta sai sama ülikooli juures dotsendi kohta, millest juba 1916 aastal pidi välja kujunema korralise professori koht. Kuid siit kutsuti ta pea ära Rockefelleri instituuti Princetonis, kus temale pakuti professori koht loomade pathologia alal. Kuna aga Yale ülikool tema tööjõust loobuda ei tahtnud, ühendati mõlemad kohad ja ta töötas mõlemil pool. 1917 aastal loobus ta siiski ühest kohast ja jäi

Yale ülikooli juurde. Ta suured ja tähtsad katsed ning uurimised seal äratasid üldist tähelepanu.

1919. aastal tuli ta tagasi Saksamaale ja jätkas Berliinis oma teaduslikku tööd. 1930. aasta aprilli kuus asutati Berliini ülikooli juures eriline teaduslik instituut Rhoda Erdmanni erialal ja selle juhiks waliti tema.

Rhoda Erdmanni suured uurimised loomade pathologia, biologia ja teistel aladel on kõik sihitud inimsoo suure vaenlase — vähjatõve põhjuse leidmiseks ja hävitamiseks. Tema saavutused sellel alal on suured. Siin pole koht neist üksikasjaliselt kõneleda. Kogu maailma teadusemehed hindavad väga kõrgelt Rhoda Erdmanni suuri saavutusi ja tunnustavad üksmeelselt, et ta on juba jõudnud enesele oma tööga püstitada jäädava mälestussamba loodusteaduse uurimise ajaloos. Kogu maailma naised aga soovivad, et lugupeetud teadlane veel kaua töötaks inimsoo kasuks, olles ühtlasi auks kogu naissoole.

Bill oli natuke kärsitu ja vihane. Advokat tegi siin märkusi, mis olid nagu haavavad Anita tulevase ülevalpidamise kohta. „Minu huvid on küllalt kaitstud,” ütles ta etteheitvalt. Kuid siis, meelde tuletaes, et ta polnud tulnud siia vaidlema, vaid nõu küsima, küsis ta: „Teie ütlesite, et kui mu naine on elanud kolm aastat Connecticutis, kui see on tema soov ja kui selleks on põhjusi, siis ta võib saada lahutuse; ma sooviks, et teie mulle seda natuke seletaks — mis põhjused peaks tal olema?”

Franklin Johns toetus oma toolile. „Kunas te viimaks elasite ühe katuse all?”

Bill hammustas oma huult ja vastas aeglaselt: „Eelmineval ööl.”

Advokat kirjutas oma paberile märkuse ja ütles kuival: „Ja — siis ei saa lahutust teise abielupoole mahajätmise pärast — siin peaks kaua ootama. Siis jäävad,” ta võttis laekast raamatu — Bill nägi, et see sisaldas Connecticuti lahutuse seaduse — „abieliu mürmine, joomahaigus ja äärmiselt halb ümberkäimine. Ma usun, see viimane põhjus oleks teile kõige vähem haavav.”

„Seda põhjust tarvitatakse vist kõige rohkem lahutamisel,” ütles Bill. „Mis see tähendab?”

„Ma asetan teile mõned küsimused — need ehk aitavad teile seda selgitada.” Bill ootas.

„Kas teie olete kunagi lõõnud oma naist, nii et sellest jäi mõni haav või muhk?”

Bill punastas ja vastas vihaselt: „ei”.

„Kahju,” ütles Johns külmalt ja algas uuesti: „Kas teie olete kunagi öelnud oma naisele, et ta halvasti riie-
tub, et ta on inetum kui teised naised ja palju igavam?”

Jälle raputas Bill pead. Tal tuli meelde Anita, nagu

ta oli olnud viimasel klubipeol. Ta oli seal kõigest ilusam.

„Olete teie kunagi oma naist tõsiselt alandanud oma sõprade juuresolekul, ja kui nii, kas oli see teil harjunud kombeks?”

Kiirelt eitas Bill seda.

„Kas teie arvustasite teda — nii teiste juuresolekul kui ka eraviisil — nii teravalt, et see võis mõjuda halvasti ta tervisele ja meeleolule?”

Bill nõksatas. Kuigi need küsimused olid ju ainult oletused, viisid nad tema meeleheitele. „Ei,” ütles ta.

„Hüva. Kas teie ütlesite temale kunagi, et teie armastate teist naist ja kas see ei mõjunud temasse halvasti, nii et ta kaotas enda kaalu, tervist ja rikkus oma närvid?”

„Ma arvan, et halb ümberkäimine pole hää lahutuse põhjus. Mu naine on täitsa terve. Ta kaalub nüüd palju enam kui siis, kui meie abiellusime ja meil polnud harjumust olla üksteise vastu toored. Tal pole põhjust minu üle kaebamiseks.”

Franklin Johns naeris tasa. „Ärge muretsege,” ütles ta, „küllap ta leiab juba põhjused.” Ta vaatas kella. Oli juba hilja. „Kas lepime nüüd kokku aja kohta, mil välja töötame lahutuselepingu või telefoneerite teie mulle?”

„Ma telefoneerin teile,” ütles Bill. „Jumalaga.” Ta ei naeratanud ega andnud kätt advokadile. Ta oli kuri. Ühtlasi tundis ta eneses kasvavat mingit rahutust ja ärevust.

Järgmisel päeval helistas ta Anitale.

Anita vastas ja ta hääl oli rahustavalt sõbralik.

Ta ütles: „Anita, ma käisin eile advokaadi juures.”

„Oo, kas sa käisid tõesti?” küsis see elavalt.

Inglise üliõpilaselust.

Täiesti võõrana läksin esimest korda Londoni üliõpilaskonda. Keegi ei kujutle, kui suureks abiks see on, et Besti kuulub ka CSE-sse, s. o. Rahvusvahelisesse Üliõpilasteliitu. Läksin sinna võõrana, s. o. ma ei tundnud ühtegi selle liidu esindajatki, kuid kahenädalase sealviibimise järel lahkudes võisin öelda, et jällegi pisut tugevam oli side suure inglise ja meie eesti üliõpilaspere vahel. Kuna elasin saatkonnas, ei olnud mul korteri muret, muidu oleks sellegi eest hoolitsetud. Kohe küsiti mult, kas ma tunnen Londonit. Ei tundnud muidugi, ja vahel naeratab õnnigi ootamatult: paari päeva järel tuli ekskursionoon ungarlasi, kelle hulka mindki pakiti. Autodel kiiresti liikudes läbi ilmalinna, vaadates muuseume, kirikuid, aedu ja parke, tower'it ja parlamenti — nägin kahe nädala jooksul vist küll rohkem, kui mõni paari kuuga. Ühel õhtul korraldati omavaheline tee- ja tantsuõhtugi, mis kujunes väga huvitavaks oma rahvusvahelise publiku tõttu.

Nii siis võib iga eesti üliõpilane, kui ta ei

tunne kedagi inglise üliõpilaskonnast, minna sinna rahuliku südamega, esitades oma üliõpilaskonna CSE passi, millele liitakse vastava ülikooli või õigeministri üliõpilaskonna pitsat, ning tugeva käepigistusega ongi ta nende hoole alla võetud. Ja hoolitse-da osatakse seal hästi oma külaliste eest.

Rahvusvahelisi, s. o. CSE asjaajamisi toimetatakse NUS, s. o. „National Union of Students” kaudu. NUS ruumid ja korraldused sarnanevad mingi seltsi või klubi omadele. Alumisel korral asuvad asjaajamise või kontori ruumid, kuna ülemistel kordadel asuvad klubi ruumid.

Viidi meid vaatama ka Londoni University Colledshi. Iseäranis torkasid seal silmi n. n. eriruumid. Viidi meid ühe koridori algule ja juhatati teed edasi, kuna juhid ei võivat tulla kaasa: — keelatud maa! Need olid naisüliõpilaste lugemisruumid, klubitoad jne. Lugemistoas — pehmed vaibad, kamin — mis tol korral mahajäetud ja külm, sest oli ju suvi, — palavad päevad. Väga suures toas palju pehmet mööblit ja luge-

„Mis ta ütles sulle?”

„Ja, ta ütles, et vist pole suuri takistusi lahutuse saamiseks Connecticutis.”

„Ah nii. . .“ naine peatus vähe. „Ja, ma kõnelesin eile õhtul Hilda Gregg'iga; ta tuli just tagasi Renost ja ta ütles, et Renos on kõige kergem saada lahutust.”

„Ja, Hilda kohta on see õige. Aga tema elab ju New Yorgis, kus lahutuse seadus on väga piiratud ja vali; sina elad Connecticutis — seal on isegi hea seadus. Ja jää ilusasti sinna — see on vähem kulukas ja võtab ka vähem aega.”

„Mis? Ma ei kuule sind. Mis sa ütlesid?”

Bill kordas veel kord, mis ta öelnud oli ja lisas juurde: „Advokaat ütles, et esimeses järjekorras tuleb leida advokaat Connecticutis. See teeb sulle siis valmis kaebekirja minu peale äärmiselt halva ümberkäimise pärast või mida sa paremaks arvad ja siis läheb asi kohtu ette. Vahepeal peame meie valmis tegema lahutuse lepingu, millele meie mõlemad alla kirjutame.”

„Mille?”

„Lahutuse lepingu.”

„Oo, kas see on sama, mis lahutus?”

„Ei, see käsitab alimentisid jne.”

„Alimentisid. Saan aru.“ Naise hääles oli nagu mingi kahtlus. „Võib olla, on parem, ma lasen selle valmis teha ja läbi vaadata advokadi poolt enne, kui ma sellele alla kirjutan.”

„Muidugi“, kiitis mees järele ja imestas endamisi, kas naine tõesti kartis, et ta tahab olla ülekohtune tema ja Annette vastu. „Anita“, küsis ta järsku, „meie oleme ikkagi sõbrad, eks ole?”

Naine näis üllatunud. „Aga muidugi, Bill. Miks sa seda küsid?”

„Ma ei tea. Mul oli niisugune imelik tundmus praegu. Nii siis — kõnele advokadiga kõige selle üle. Ta teeb siis sulle lepingu valmis ja sa võid ta mulle allakirjutamiseks saata.”

„Tuleval reedel sõidan ma linna koos Ellen Matthews'iga. Kui advokadil seks ajaks leping valmis on, toon ma ta kaasa. Meie võime koos kusagil teed juua.”

Bill oli rõõmus. „See on suurepärane. Kuidas elab Annette?”

„Oo, ta on terve ja rõõmus.”

„See on hea. Kas maal on ikka veel nii kuum?”

„Ei, täna on vähe jahedam.”

„Hea küll“, mees viivitas. „Ma näen sind siis reedel.”

„Ja. Ma kõlastan sulle kella nelja paiku.”

Bill pani telefoni toru käest ja asus jälle tööle. Hiljem helistas ta Franklin Johns'ile ja ütles: „Kõik läheb hästi. Mu naine võtab enesele advokadi ja see teeb valmis meie lahutuse lepingu. Mul pole siis tarvis veel kord teie poole tulla, eks ole?”

Kuid Johns vastas päris kindlalt:

„Aga kindlasti peate tulema. Ärge kirjutage alla ühegi paberile enne, kui mina seda pole näinud.”

Bill protesteeris. „Ma ei näe selle tarvidust. Me korraldame naisega omavahelised asjad muidugi nii, et nad rahuldavad meid mõlemaid, enne kui meie millegile alla kirjutame.“ Kuid pikema kõneluse järele andis ta siiski oma nõusoleku. Johns läks välja seisukohalt, nii vähemalt sai Bill sellest aru, et nemad Anitaga on vaenlased, kuna nad ju tegelikult olid head sõbrad, nagu varemgi.

(Järgneb.)

matu hulk patju. Sel ajal kui meie vaatasime naisüliõpilaste ruume, läks mahajäänud osa ekskursante Colledshi teisepoolsesse otsa, kus asusid samasugused meesüliõpilastele sisse seatud ruumid. Loenguruumid on aga ühised, — samuti suur, keldris asuv einelaua ruum. Suures pikas koridoris on sama tahvlite süsteemiga nagu meilgi, näidatud loengute ja õppetundide ajad ja kohad. Pooled suure koridori seintest on aga kaetud postkaardisuuruste piltidega, — nimed all. Need on ilmasõjas langenud üliõpilaste pildid, kes kuulusid sellesse kolledshi.

Järgmine ülikool, millega tutvusin, oli Bristolis. Ehituselt on ta uuemaid Inglismaal, ning sai lõpulikult valmis alles aastal 1925. Seetõttu on ka chitis veel valge, mida Inglismaal harva näha, sest suits ja tahm muudavad õige lühikese ajaga kõik hooned ühevärviliseks — mustaks.

Kolmas ülikool, või õigemini kolledshite linn, millega tutvusin, oli Cambridge, mis ju nii erinev oma üliõpilaste elult, oma õppimisviisilt, oma tervelt üldlaadilt. Sain kutse Cambridge'i ülikoolide nõukogu väljamaa üliõpilaste vastuvõttu korraldaval osakonnalt olla nende külaline nädal aega. Algul ei saanud arugi, millest seesugune kutse tingitud, kuni mulle asja hiljem seletati. Iga aasta kutsutakse kord 6 välismaa üliõpilast Cambridge'i, et neid tutvustada sealse eluga ja inglismaa kuulsama ülikoolilinnagn. Seks otstarbeks moodustati kõikide kolledshite poolt mingi komisjon, kes siis neid asju korraldab. Seekord olid külalisteks kolm naisüliõpilast ja kolm meesüliõpilast. Igaüks iserahvusest. Meid, kolme naisüliõpilast, paigutati ühte naiskolledshi, kuna meesüliõpilased muidugi vastavalt meeskolledshi asetusid. Kohe pean tähendama, et meil suurem hulk üliõpilasi ei tea vist palju Cambridge'i või Oxford'i ülikooli süsteemist, ja seega Cambridge'i jõudes võiksid hõlpsasti küsida: „Kus siis ülikool asub?“, millele vastatakse, et „meil ei ole ülikooli.“ Cambridge'i „ülikool“ koostub kahest naiskolledshist ja suurest hulgast meeskolledshidest. Kui noor üliõpilane astub Cambridge'i „ülikooli“, siis astub ta kuhugi kolledshi, mis on teise sõnaga ülikool väikeses mõttelavas. Kolledshis on tal tuba (või kaks), kus ta elab ja valjudele korra-reeglitele allub. Ta käib oma kolledshi kirikus, ja ka tema loenguil. Igal kolledshil on oma professorid, oma raamatukogu ja õppimisvahendid. Kolledsh, millesse astutakse, valitakse ta erilaadi järgi, s. o. iga kolledsh on tugevam või parem mingil erialal. Samuti valitakse kolledsh rahakoti suuruse järgi, kuna elamine kolledshis maksab terve varanduse meie mõistete järgi. Paar semestrit peab sunduslikult elama kolledshis, kuna ülejäänud aja võib elada mujal, s. o. erakorteris, kusjuures aga — ja see on nii võõras meile — korteri pererahvas kohustub „valvama“ üliõpilase järgi, ja tihti elatakse siis erakorteris sama kind-

late seaduste järgi kui kolledshiski. Pearceglite hulka käib muidugi teatud kellaajal kojutulek õhtuti. Mõnes kolledshis on see kell 9, mõnes kell 10. Väga tihti käiakse erakortereid kontrollimas. Kui üliõpilast ei leita kodunt, ja see juhtub juba mitmendat korda, siis teatud seaduste põhjal võetakse neil inimestel õigus pidada üliõpilasi oma juures korteris. Erandeid tehakse, kui pererahvas teab öelda, kuhu üliõpilane läinud. Minnakse sinnagi vaatama ja kui on esitada küllalt vabandav, kaaluv põhjus, siis ollakse pääsenud seekord. Seetõttu võib arvata, et korteri pererahvas juba ise valvab oma üliõpilaste järgi, et neil ei tekiks pahandusi.

Nii seletatakse olukordi võõrale, kuid saades natuke sõbrannaks, kuuled ka, kuidas kavalalt ja targalt ronitakse üle kõrgete kolledshi müüride, kuidas paadiga tullakse mõne sõbra akna alla, ronitakse sealt sisse, ja — kord juba majas, pääseb omagi toani. Hommikul aga, nii pea kui viiravad avatakse, „minnakse jõe!“ — muidugi väina paati minema, mis ju nii kahtlustäratavas kohas kolledshi lähedal. Kolm korda kolledshi väravate taha jäämine aga toob paratamatult väljaviskamise kolledshist. Nii ronitakse kas või läbi korstna, et aga pääseda sisse.

Kellel aga hiljaksjäämisi ei juhtu, sellele võib kolledshi elu paljugi pakkuda oma suure omapärasusega. Liikudes nende keskaegsete vanade müüride vahel, jalutledes nende neljanurgelistel siseõuedel, elades nendes vanades hoonetes, tubades, kus igäühes terve ajalugu möödunud — paljugi ergutust võib sealt saada.

Elades nädal aega Girton Colledshis, õppisin nende siseelugi ligemalt tundma. Hommikul kell pool kaheksa äratatakse. Kell kaheksa on kirikus kümneminutiline jumalateenistus, mis vägagi soovitatav, siiski mitte sunduslik. Punkt pool üheksa on hommikueine valmis, ja teda saab kella üheksani. Süüakse koos suures söögisaalis. Mõnede söögisaalide suurus on midagi Tartu „Vanemuise“ teatrisaali sarnast. Ja kõrgust jätkub neil samuti. Pärast eimet kulub aeg vaheldumisi loenguile, õpinguile raamatukogus või mis kellelgi kavas. Huvitav on siinjuures, et kolledshi vanem ehk juhataja peab täpset aruannet, on tihedasti kontaktis üliõpilase eksamitega ja üldse töö tagajärgedega. Annab nõu, noomib, kui vaja, või hoiatab mitterahuldavate tagajärgede eest. Harilikult on üliõpilastel ka oma „tutor“, s. o. nõuandja kõigis õpinguisse puutuvais küsimusis. Päeva jooksul on mitmed n. n. vaiksed tunnid. Need on tunnid, mille jooksul terves kolledshis peab valitsema vaikus, kuna see aeg on määratud õpinguile. Kui mõnes toas on kuulda segavat valju naeru või midagi säärast, tarvitseb ainult koputada uksele ja öelda, et müra segab. Teisel päeval süüdlane peab minema juhataja juurde ja teatama sellest. Kolmekordsele sellisele tabamisele järgneb väljaheit-

mine kolledshist. Võib siis kujutella, kui suur on erinevus meie ja Cambridge'i üliõpilase vahel.

Harilikult on kolledshidel väga ilusad murud, pehmed nagu vaibad, ja rohi nendel on tõesti nii lühikene, nagu mõnel vaibal. Kolledshid isekeski võistlevad oma murude headusega. Asjata ei räägita anekdooti nende uhkusest oma murude üle: kui keegi välismaalane kord küsinud inglasele, mida see iseäralikku tegevat, et saada sellist muru, siis inglase vastanud ükskõikselt: „Ei midagi. Kui rohi kasvab, tuleb teda niita. Nii ikka teha ja küll siis saab.” Kui välismaalane sellele vastanud, et ka tema seda on teinud, ja seda juba paar aastat, siis vastanud inglase: „Ja, tehke seda paarsada aastat, küll siis näete tagajärgi.”

Ainult kord nägin pahandatud inglase, see oli siis, kui kahtlesin nende teadmiste suuruses keskpäraste kooli- ja ka üliõpilaste juures, kuna nad teevad nii väga palju sporti. Sellele vastati, et kõik mandri üliõpilased olla raamatukoid. Nemad aga oskavat oma vaimugi hoida värskena järjekindla ja püsiva spordi abil.

Kolledshitest vanem, rikkam ja kuulsam on Trinity kolledsh, kus isegi mõned inglise kuningad õppisid, ja lahkudes mälestiseks jätsid omi vappe peavärvavatele. King's kolledshil on suurim ja ilusaim kirik ehk kabel, nagu inglase teda nimetab. Seinad ja lagi oma peene väljatööstusega on lihtsalt imeteos. Ka ta orel kuulub maailma parimate hulka, ja asub nagu paljudeski inglise kirikutes, kesk kirikut, s. o. eraldab seega veel

umbes ühe kolmandiku kogu ruumist, kuhu on paigutatud kooriliikmete pingid ja altar.

Paljudes inglise ülikoolides on säärane kolledshisüsteem, kuigi mitte kõigis. Paljudes linnades on suur, ühine ülikoolihoone, kus käiakse loenguil. Muidu aga elatakse kas eramajades või „hostelites.” Need on suured pansionid üliõpilastele.

Loengutel käimine ja ülikooliraha maksmine on ka erisugune, võrreldes meie oludega. Leeds'i ülikoolis näiteks oli asi korraldatud järgmiselt: Kanned paberile loengud, mida tahad kuulata, sellega lähed professori juurde, ja lased loengud kinnitada. Iga professor vaatab siis, kas ikka on vaja seda loengut jne.. Siis lähed ülikooli kassasse ja maksad iga kuulatava loengu eest teatud summa raha. Loengul käimist aga kontrollitakse iga kord. Semestri lõpul sooritad eksami. Loomulik, et säärase süsteemi juures on tagajärjed ka head. Kui kord raha makstud mingi loengu eest, siis kuulatakse neid ka.

Üldiselt aga võib öelda, et inglise üliõpilane on vabaduses isegi rohkem piiratud, kui kooliõpilane. Eraelule, isiksusele, algatus- või teovõimele pannakse nii kitsad piirid, et see mitmeti annab end tunda. Välismaalane ei märkagi seda alati, kuna see peidetakse inglase uhkuse ja üldise viisakuse varju.

Teadustes on inglise üliõpilane tihti kõrgel arenemisnivool, mis aga puutub filosoofiasse ning kas või keelte üldtundmisesse, siis ütleb inglase: „Aga milleks seda?”

K. A.

IV Rahvusvaheline kodukasvatuse kongress.

IV.

Noorsoo murranguaegne kriis.

Perekonna ülesanne on kasvatada last kogu lapsepõlve vältusel, ühtearvatud noorsoo murranguaegne kriis.

On tähtis, et perekond seda kõrget ülesannet hooletsuse ei jäta. Ei ole ta aga ise võimas seda täitma, siis usaldatagu see ülesanne inimesele, kes selleks kohane oma teadmiste ja moraalsete võimete poolest.

Kutselised kasvatajad peavad võtma oma ülesandeks, kui absoluutset moraalselt kohust, juhtida vanemaid nende kasvatustöös ja veel enam lapsi vanemate kaudu.

Töölis perekondi tuleb selles ülesandes toetada töölisnoorte organisatsioonide loomisega, kust osa võtaksid kõik asjast huvitatud ja kus neid tutvustatakse perekondliikkude ülesannetega praktiliselt ja teoreetiliselt.

V.

Sõbralikkus ja teiste arvamuste austamine vaiehistes; kuidas selleks ettevalmistada noori.

Arvesse võttes, et teiste arvamuste austamine vaiehistes omab erilise tähtsuse ja sellepärast tuleb seda

allakriipsutada, sest ta on põhiprintsiip ja alus kõigile moodsaile ühiskondlikele eluavaldustele; et inimeste üksteisele lähendamise ja üksteisega lepitamise ülesanne on, mida arendama peab, et jällegi perekond see koht on, kus peab ettevalmistama selle uue ilmavaate loomiseks, mis kindlustaks inimkonnale rahu, õnne ja edu, avaldab kongress järgmisi soove: 1) tuleb juhtida vanemate tähelepanu egoistse individualismi hädaohule, selle ärahoidmiseks õpetatagu lapsi a) kõnelema omavahel sõbralikult, austama vastaspoole arvamusi; b) võtma küsimusi rahulikkuse, enesevalitsemise ja heatahtlikkusega; c) kasutama mõistuse argumente vastase veendamiseks, d) otsima kokkulepet, kõrvaldama lahkeli, taotlede sel teel sallivuse ja leplikkuse sihte.

2) parimaks kasvatusvahendiks on perekonnaliikmete eeskujuline sõbralikkuses ja viisakuses igal ajal ja juhul.

VI.

Perekondliikkude ja sotsiaalsete tunnete kasvatamine.

Arvesse võttes, et perekondliikkude ja sotsiaalsete tunnete arendamine ühiskonna ülesehitamiseks ilmtin-gimata vajalik on ja et kasvatus peaks ühendama need

kaks tunnet harmooniliseks tervikuks, avaldab kongress järgmisi soove:

1) perekondlike ja sotsiaalsete tunnete kultiveerimine levigu rahva laiemates hulkades.

2) noorsugu tuleb tutvustada kõigi perekonda puutuvate küsimustega ja neid õpetada tundma oma perekonda;

3) vanemad õppigu maksma panema oma autoriteeti.

4) lapsed veetku võimalikult rohkem aega oma perekonnas;

5) kool äratagu ja arendagu sotsiaalseid tundeid õpilaste ühistöö kaudu.

VII.

Vaba aja kasutamine perekonnas.

Lugemine, sõbrad, kasvatuslikud meelelahutused, käsitöö, aiatöö, matkamine jne.

1) Kongress arvab, et lapse vaba aja kasutamine peaks sündima perekonna ringis, mis aga on võimalik ainult lähedais korterioludes;

2) soovitakse perekonnas lugeda, isegi kõvasti lugeda, nagu muiste, hästivalitud noorsoo- ja lastekirjandust, et arendada kirjanduslikku maitsetunnet ja emakeele armastust;

3) asutatagu rohkem avalikke raamatukogusid, varustatagu neid valitud raamatutega, et arendada sel teel perekondlikku kasvatust;

4) on soovitatav, et lapsed harjuks vabal ajal aitama vanemaid igapäises majapidamistöös, nii et enam ei leiduks lapsi, kes unustavad oma vanemad, kui need jäävad vanaks ja töövõimetuks;

5) kodused kunsti harrastamised, mida praktiseeritakse perekonnas, on suurema kasvatusliku väärtusega, kui tehnikasaavutused, nagu film, raadio, grammofon, kuid neidki rakendatagu perekonna teenistusse. Mis puutub osavõttesse seltskondlikest meelelahutustest, siis ei tohi vanemad unustada oma laste suhtes järeelvalvet ja kasvataja ülesandeid;

6) mängud ja moodsad tehnilised tööd täiendavad endisaja käsitööd.

7) aiatöö arendab lapses füüsilist tervist ja loodusarmastust. Matkamine võimaldab kultiveerida lapses suurejoonelisemalt seltsivustunnet ja aitab kaasa tulevikus inimeste lähenemisele mitmesugustest rahvustest.

V. SEKTSIOON.

I.

Kodukasvatuse liidud ja ringid.

I. Kõigest teadaannetest, mis esitas V. sektsioon, järgneb:

a) et suures hulgas maades parimate kasvatuslike meetodite levitamine perekondades on viimastel aastatel hoogu võtnud;

b) et oleks soovitatav organiseerida seda liikumist maades, kus ta siiani puudunud;

c) et see liikumine leiaks toetust kõikide poolt, filantroopide, õpetajate, kõigi ühingute ning seltside poolt, kes huvitatud sotsiaalsest edust;

d) et ta leiaks toetust avalikkude võimude poolt.

II. Edasi soovitab kongress:

a) rõhutada rahvusvahelise koostöö tähtsust kasvatusküsimusis, kaasa tõmmata kõiki rahvuslike organisatsioonide, äratades neis huvi rahvusvahelise kodukasvatuse keskkorralduse tööde vastu;

b) et kodune kasvatus annaks maksimaalseid tagajärgi, teostugu see homogeensesis gruppides asjatundlikul juhtimisel, nii sotsiaalsest kui usulisest seisukohast välja minnes.

II.

Kodukasvatuse populariseerimine laste- ja sotsiaalsete asutiste kaudu.

1) Vanemad, teadlikud nende vastutusest, ei tohi jääda ükskõikseks kõrge ja suurmeelse liikumise vastu, mille algatanud arvurikkad noorsookasvatust juhtivad organisatsioonid, nad peavad neile kaasa aitama ja neid toetama igal juhul;

2) vanemad tutvunegu põhjalikult tunnustatud kasvatuslike meetodidega, mis annud praktikas suuri tagajärgi vanemaid kasvatusöö alal toetavais asutis, nad andku aru propageeritavatest ideedest ja kasutagu neid töös, mis jääb esimeseks kõigest tööd — koduses kasvatuses.

3) arvestades lapses ja noortes valitseva tarvidusega, püüdku vanemad ära kasutada laste aktiivsust, jättes neile laialdase algatuse majapidamise organiseerimise, abitööde, lõbustuste ja vabaajakasutamise alal.

(Lõpp.)

Emma Peterson.

KROONIKA

MEIE NAISKONGRESSI JÄRELKAJAD SOOME NAISTE AJAKIRJANDUSES

Peab otsekoheselt tunnistama, meie Soome külalised on otse liigutavalt suhtunud meie töösse. On ju meie naisliikumine Soome oma kõrval alles lapsekingades, paljud küsimused, mis meil praegu valusasti päevakorral, on Soomes juba ammu läbi võideldud ja minevikuks saanud. Tõime oma detsembri numbris pr. Hainari ja pr. Harmaja jutuajamised Soome ajalehtedes. Nüüd

jõudsid siia artiklid, mis pr. Harmaja kirjutanud kahes loetavamas Soome naisajakirjas ja milledes kajastub otse südant soojendav sõbralikkus ja heatahtlikkus meie. Nii ilmus „Naisten Ääni“ detsembri kuu numbris pikem kirjutus pealkirja all „Eeskujulik tegevus“, kus pr. Harmaja avaldab omi muljeid meie naiste tööst, nagu see peaaegjalikult kongressi ajal korraldatud näitustel peegeldus. Autor ütleb seal, iseloomustades meie naiste tööd — muu hulgas: „Eestis paistab —

hoolimata sealgi valitsevast majanduslikust kitsikusest — elama siiski veel just kui iseseisvuse põhjustatud rõõmsat tegevuse ja edasipüüdmise tõusuaega. Nii on ka Eesti naiste ettevõtetele noore lootuse ja tragiduse pitsat, kas on siis küsimus abieluseaduse muutmisest Soome eeskujul, või noorest maanaiste keskseltsist, mis vastab meie Martadele, või Eesti lotadest või nendest mitmetest erinimelistest naisühingutest, kes niihästi eesti kui ka teiste rahvuste keskel töötavad moraali, karskuse, ametioskuse tõstmise, lastehoolekande, heategevuse või teiste heade eesmärkide teenistuses.“

Autor lõpetab oma kirjutise väga paljuootavalt ja meid kohustavalt: „Meie, Eesti naiskongressil käinud soomlased, saime selle mulje, et Eesti naised on väga osavalt mõistnud oma tööd korraldada. Nende hulgas valitseb otstarbekohane tööjaotus ja väga viljarikas ja leplik ühistöö. Rahvas, kel on nii targad, üksmeelsed, energilised ja sihiteadlikud naised, läheb kindlasti heleda tuleviku poole.“

Teises suures Soome naiste ajakirjas „Suomen Nainen“ ilmus samuti detsembri numbris sama autori poolt pikem kirjutis „Muljeid Eesti naiste kongressilt.“ Pealkirjale vastavalt on see kirjutis rohkem meeleoluline, andes pildi kongressi pidulikkusest avamisaktusest, kus autor muu seas ütleb: „Võib olla, kõige sügavama mulje saime meie, proua Tilma Hainari ja mina, sellest üksmeelsest ja heast vahekorras, mis näis valitsevat Eesti naiste vahel erakondadest ja rahvustest hoolimata.“ Sellele muljele ongi peamielt pühendatud kirjutus. Autor ütleb: „Meie soomlased, kes teame kogemustest, kui raske meil on pidada koosolekuid, kus maa mõlemad rahvused on esitatud, kahtlesime alguses omaette, mis võib tulla Eesti naiste kongressist, kui sellest peale eestlaste võtavad osa ka Eesti sakslate, venelaste, rootslaste ja juutide esindajad. Missugune keeltesegadus ja ilmavaadete kokkupõrge võiks sündida sellest — ühes igava tõlkesüsteemi ja teiste takistustega! — kuid tõelikult läks kõik hoopis teisiti.“

Kirjutus lõpeb järgmiselt: „Teisel kongressi päeval peeti kõige muu vahel väike sõpruse- ja venduspidu, kus meile, välismaalastele, anti sõnaõigus. Läti esindaja kõneles Läti naiste tööst, ja meie, soomlased, kirjeldasime oma muljeid Eestist. See vaimustus ja hõimuarastus, mis valdas kogu kongressi, ei ole kirjeldatav sõnadega. Meie saime üksteise kõnedest aru ilma tõlgita, meie saime ilusaid roose, me sülelesime üksteist suure liigutuse vallas. Lõpuks lauldi Maamme-laul, mis on ka eestlaste rahvushümniks. Ma vaatlesin venelast, sakslast ja rootslast ja nägin selgesti, kuidas nende suu moodustas eesti keeles sõnad: „Mu armas isamaa!“

Harva saab meieaamalane olla kaasas koosolekul, millest jäävad nii meeltlendamad ja igas suhtes meeldivad mälestused, kui Eesti naiste kongressist.“

KUIDAS MEHED HINDAVAD JA EDENDAVAD NAISTE KAASTÖÖD POLIITIKAS.

Selle üle kirjutab väga õpetlikult dr. Marie Elisabeth Lüders Shveitsi ajalehes „Baseler Nachrichten“. Ta valgustab seda, kuidas naisi mitte ainult parlamen-

dist, vaid ka tööametitest, komisjonidest, nagu rahanduse, majanduse, ja välispoliitilisest eemal hoitakse, nii et Saksa riigipäeval praegu ainult kolmel naisel on õnnestunud tungida kas täisõiguslise liikmena või asetäitjana neisse keelatud pühadustesse. Ta lõpetab oma kirjutuse: „Kõigi mõeldavate abinõudega katsutakse naisi esiteks tõrjuda välja või suruda tahaplaanile valimislehtedel ja siis, kui nad ometi kõige kiuste on pääsenud parlamenti, piirata seal nende tegevust „koolipingi“ ja „lapsemähkmetega.“ Selle vastu peavad naised asuma võitlusse täie tõsidusega, kui see teisiti ei lähe, siis sellega, et nemad valimistest loobuvad! Naised asuvad praegu ei mitte oma poliitiliste võimaluste lõpul, vaid päris algusel; kui nad tahavad kasutada ja täita neid võimalusi, siis ei tohi nende lipukirjaks olla ainult parteipoliitiline sõnakuulelikkus ja kuuluvus, vaid oma poliitilise tahtmise järjekindel ja vankumatu maksmapanemine. See on sagedasti erinev meeste omast, kuid just sellepärast peab selle eest võitlema ja nimelt esijoones neil aladel, kus õieti otsustatakse poliitiline suun: välispoliitika ja rahvamajanduse alal.“

Dr. Lüders on ise kogu aeg olnud Saksa riigipäeva liikmeks ja on olnud seal üks läbilõõnumaid naisi. Oli muuseas Saksa ametlik esindaja rahvusvahelisel majanduskonverentsil. Kui tema on jõudnud nii kurvale otsusele naise poliitilise töö hindamise kohta, siis on see otsus igatahes kaaluv ja maksev. Naistel tuleks sellest teha oma järeldused ja algatada energilisemat tööd selleks, et ennast maksmata panna poliitikas, mis ometi korraldab meie igapäevast elu.

LONDONI LINNAVOLIKOGU.

Londoni linnavolikogu koosneb 124-st liikmest, neist on 24 naised. Seega on kõigest Euroopa linnavolikogudest Londonis kõige suurem protsent naisi. Kolmes komisjonis on naised eesistujateks: tervishoiu komisjonis (Dr. Barrie Lambert), haigemajade komisjonis (Dr. Adeline Roberts) ja parlamentaarses komisjonis (Dame Beatrix Hudson Lyall). Inglise ajakiri „The Vote“ kirjutab sel puhul: „Komisjonide eesistujate valimisel ei kerki kunagi küsimus, kas kandidaat on mees või naine. Valitakse vaid kohane isik.“

PRANTSUSMAAL TAHETAKSE NAISAMET- NIKKE TEENISTUSEST VÄLJA TÕRJUDA.

Ka Prantsusmaal on viimasel ajal ikka märgatavam tahtmine tõrjuda välja kohtadelt naisametnikud. Kuigi Prantsusmaal ametnikukoha võib saada alles peale sellekohase eksami sooritamist ja kuigi naised need eksamid sooritasid silmapaisvalt heade tagajärgedega, peale seda, kui neil, alles viimastel aastatel, selles avanes võimalus. Mõne aasta eest oli Prantsusmaal tung ametnikualale väga väike tõttu, et palgad seal väiksed ja edasisaamine piiratud. Kuid nüüd, majanduskriisi ajal, on muidugi ka seal jälle naised need, kelles nähtakse soovimata võistlejaid ja vallandatakse ametist mitte nõrgemate võimistega ametnikke, vaid naisi, olgu siis nende töösus ja üldised võimised nii head kui tahes. Prantsuse naisjuristid on nüüd enese

peale võtnud selle suure hulga naiste, kellesse asi puutub, huvide kaitsemise ja algatatud on suur võitlus selle ülekohtu vastu. Juristidega on ühinenud vaimlist tööd tegijate ühingud, vabakutseliste liidud ja esijoones vanemate koondised, sest just need tunnevad endid puudutatud ja ähvardatud, kellel on tütreid ja kes on kulutanud kapitalisid selleks, et võimaldada oma tütardele head haridust ja kutseoskusi.

VÕITLUS ÜHESUGUSE TASU EEST ÜHESUGUSE TÖÖ EEST ROOTSIS.

1928. aastal asutati Rootsisis-riikline komisjon palgaküsimuse reguleerimiseks kõige mitmekesisematel riigiteenistuse aladel. Komisjoni kuulusid ka kaks naist. Komisjoni töö tulemusi oodati suure huvi ja usuga, et see kõrvaldab mõnedki õiglusetused, mis Rootsisis hoolimata sellest, et maa seadusandluses valitseb mehe ja naise üheõigusluse põhimõte, ikka veel valitsesid mehe ja naise tööpalkade alal.

Kahjuks pole komisjoni töö täitnud tema peale pandud lootusi. Ei ole käidud täiel määral põhimõtte järel, et ühesugusele tööle peab vastama ka ühesugune palk ja näituseks on naiskooliõpetajate palgaolud korraldatud viisil, mida peab otsekoheselt õiglusetuks nimetama. Komisjoni ettepanekud näevad ette erinevaid palgamäärasid mees- ja naisõpetajate kohta, kuigi nende töö on täitsa ühesugune ja ka üheväärne.

Komisjon on esinenud väga omapärase seletusega mehe ja naise üheõigusluse kohta, sest aruandes seletatakse, et üheõiguslus maksab küll „teoreetiliselt“, kuid et selle põhimõtte tunnustamisel pole mõeldud selle elluviimist, vaid et olude sunnil kõik paremad ja kõrgemad kohad peavad ikkagi jääma mehe ainuõigusluseks.

Selle omapärase ja omavolilise seletuse kohta seadusandjate kavatsustest protesteerisid komisjoni naisliikmed kõige kindlamalt, kuid tagajärjetult; aruandmise avaldamisel aga pääses Rootsi naiste keskel lahti täieline pahandus ja rahulolematuse torm. Rootsi pealinna ühes suuremas saalis, kus on ruumi üle 2000 inimesele, korraldati protestikoosolek, millest osavõtt oli nii suur, et saal ei jõudnud mahutada pooltki osavõtjaid, nii et samal õhtul korraldati veel teine koosolek teises ruumis. Mõlemad koosolekud võtsid vastu resolutsiooni, milles nõutakse komisjoni aruande uut läbi vaatamist ja ettepanekute uuesti väljatöötamist üheõigusluse alusel, nagu seda ette näeb rootsi seadusandlus. Peale selle kavatsevad kõik rootsi suuremad naisorganisatsioonid esineda valitsusele protestiga, kindlas usus, et see muudab praegust asjaolu.

UUS RAHVUSVAHELINE NAISTE KOONDIS.

Mineval sügisel asutati Genfis uus rahvusvaheline naiste organisatsioon, mille sihiks on „üheõigusluse lepingu“ väljatöötamine ja läbiviimine. „üheõigusluse

lepingu“ või konventsiooni esimene punkt käib järgmiselt: „Lepinguosalised riigid tunnsitavad, et selle lepingu ratifitseerimine kindlustab ühesugused õigused meestele ja naistele nende seadusandlusele alluval maaalal.“ Selle lepingu kava anti üle Rahvasteliidule naiste delegatsiooni poolt, milline koosneb peamiselt ameeriklannadest ja inglased. Uus ühing moodustas asjaajamise komisjoni, kuhu kuuluvad mitme riigi esindajad, üldjuhatause ja peale selle leiduvad tema osakonnad juba mitmes riigis. Esialgne ühingu juhataja on inglane mrs. Helen Archdale. Ühingu asukoht on esialgu Genfis ja sinna kuuluvad peamiselt käremeelsed naisõiguslased.

RAHVUSVAHELINE NAISTE ÜHISTEGEVUSE KONGRESS VIINIS.

Ühenduses Rahvusvahelise Ühistegevuse Liidu peakoosolekuga peeti mineval sügisel Viinis esimest rahvusvahelist naiste ühistöö kongressi. Kongressi korraldajaks oli „Rahvusvaheline naiste gild“: see on naiste koondis, milline õhutab naiste kaastööd ühistegelistes organisatsioonides ja naiste kasvatamist selleks, kusjuures eriti silmas peetakse emade ja laste huvisid ja ka rahuuadet. Kuna ühistegelisse Liitu kuuluvad nii mehed kui naised, koosneb naiste gild ainult naistest ja selle juhatajaks on Austria parlamendiliige Emmy Freundlich. Praegu kuuluvad gildi 10 rahvuslist osakonda, kuna need asutamisel on veel mitmes riigis. Viimasel kolmel aastal, mis olid naiste gildi esimeseks tegevusjärguks, asusid naised ühistegelisele alale peamiselt äratundmises, et kaubatarvitaja vajab kaitset ja püüdmises olla majaperenaisele abiks kaupade otsustamisel ostmisel ja kasutamisel. Mõnes riigis ei luba seadused abielunaisele olla iseseisev ühistegelane; seal võideldakse nende ajast ja arust läinud seaduste kitsenduse vastu. (Muuseas maksab meie praegu maksava Balti eraseaduse alusel ka Eesti kohta.)

Kongressil arutati ka küsimust, kuidas ühendada emakohuseid kutsetööga. Üks tshehhi kõneleja eitas põhimõttelikult ema kutsetööd väljaspool kodu ja nõudis riiklist abi emale selleks, et ta võiks end pühendada täielikult oma lastele. Selle vastu jälle nõudis sovjetide esitaja Venemaalt naise vabastamist „kodusest orjusest“ riikliku lastekasvatuse abil. Kongress astus ühe-meelselt eitavale seisukohale nende mõlema äärmuse vastu, rõhutades just majanduslikku kitsikust, millest on tingitud ema kutsetöö ja ühtlasi perekonnaelu suurt ülesehitavat tähtsust. Rahuküsimuses jõudis kongress ühemeelsele otsusele, et just naine on kutsutud rahu-tööks, et seda peaks eriti tundma iga ema, kellel kasvavad pojad ja otsustas võtta oma tegevuskavasse töö rahu heaks, tehes selleks selgitustööd nii ühistegelisel kui ka naiskodaniku ülesannete alal.

E. Naisliidu 10-aastase tegevuse
juubeli puhul ilmus ülevaade:

Kümme aastat

Eesti Naisliitu

Ilusasti välja antud rikkalikult piltidega kau-
nistatud album sisaldab kujuka kokkuvõtte
mitte ainult Naisliidu, vaid kõigi meie naiste
— — — tööst ja püüetest. — — —

Album maksab ainult 75 senti.

Ta peaks kuuluma iga naise lugemislauale.

Tellida võib albumi E. Naisliidust, Tallinn, Rataskaevu
tän. 22, saates raamatu hinna postmarkes ehk rahas.